ANT

Haftalık Dergi • 27 Mayıs 1969 • Sayı: 126 • 125 kuruş

Yazarımız Osman Arolat tutuklandı!

KOMEDİ BİTTİ Mİ?

HAFTANIN NOTLARI

18 mayıs

Zam gerçekleşti!

■ Geçen hafta yapılacağını haber verdiğimiz «buğday zammı» bakanlar kurulunun geçen hafta aldığı kararla gerçekleşmiştir. Siyasi af teraneleri arasında sessizce yapılan kiloda 2-10 kuruşluk zammın uygulanmasına 1 Haziran'dan itibaren başlanacaktır. Sadece buğdaya değil, her çeşit tahıla yapılan zammın kısa zamanda bütün unlu gıda maddelerine intikal etmesi beklenmektedir. Böylece zamdan sadece büyük çiftçiler yararlanacak, gerek dar gelirli şehir halkı, gerekse topraksız yada küçük topraklı çiftçiler, bütün malların fiyatlarını etkileyen bu zamdan sonra daha da yoksullaşacaktır.

19 Mayıs böyle kutlandı!

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkarak Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı başlatmasının 50. yıldönümü, «Demokrasi tehlikede mi, değil mi?», «Ordu darbe yapacak mı, yapmayacak mı?» tartışmaları ve siyasi partilerin af konusundaki söz düelloları arasında kutlanmıştır. Bu arada Ankara'da düzenlenen «Anayasaya sen de sahip çık» mitinginden sonra 28 öğrenci polis tarafından tutuklanmış ve 4 öğrenci de yaralanmıştır. Mitingte İnönü'nün istifası istenmiş, «Vatan hainlerine af yok, devrimlerden taviz yok» diye tempo tutulmuştur. Mitingte bir konuşma yapan Doç. Mukbil Özyörük, Ecevit'in siyasi haklarının iadesine karşı çıkanları «devrim yobazı» diye nitelemesine karşılık, «Bana devrim yobazı diyecek adamın ellerinde kazma - kürek tutan ellerdeki nasır olması gerekir. Misyoner mekteplerinde muhallebi kaşıklayarak yetişenler, bana, bize devrim yobazı diyemezler!» demiştir. Mitingten sonra öğrenciler Kızılay'a doğru yürüyüş yapmak istemişler, ancak barikat kuran toplum polisleriyle karşı karşıya gelmişlerdir. Mustafa Kemal'in cumhuriyeti emanet ettiği gençliğin, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışının 50. yıl dönümünde cumhuriyet polisi tarafından dövülmesi, yaralanması, demir parmaklıklar arkasına atılması, elli yılda ne kadar mesafe kaydedildiğini ortaya koymaktadır!

19 mayıs

Kıbrıs'taki Üsler

■ İngiltere'nin Kıbrıs'taki asker sayısını 20 binden 40 bine çıkarma kararı alması üzerine İstanbul Kıbrıs Türk Talebe Cemiyeti bir bildiri yayınlayarak Kıbrıs'ın 99 milkaresinin İngilizler tarafından üs olarak kullanıldığını belirtmiş ve bir savaş halinde Kıbrıs'ın yokolmasına sebep olacak üslere karşı bütün devrimci ve barışsever Kıbrıs'lıları mücadeleye çağırmıştır. Bildiride bu konu ile ilgili olarak «Aşağılık emperyalist sömürüsünü sürdürmek için İngilizler Kıbrıs halkının barış içinde bir arada yaşamasını istememektedir. Bu üslere karşı gelecek tepkileri önlemek için de sürekli olarak cemaat çatışmalarını körüklemektedir» denilmektedir.

Tiyatroya saldırı

■ Başkent Tiyatrosu sanatçıları bu defa da «Başbakan ve Uşağı» adlı oyunu oynamak için gittikleri İzmir'de telefonla devamlı olarak tehdit edilmişlerdir. Ankara Markopaşa Kabare Tiyatrosu oyuncuları da, Antalya'da uğradıkları saldırıdan sonra İçişleri Bakanlığı'na başvurarak silah taşıma izni istemişlerdir.

Direniş Komitesi

■ Stockholm'deki Türk devrimcileri, AP Hükümeti'nin yurt dışındaki Türk işçilerinin pasaport geçerlilik uzatma işlemlerinden harç alınması kararına karşı HARACA KARŞI DİRENME KOMİTESİ kurarak etkili eyleme geçme kararı vermişlerdir. İşçileri bu harçları protesto etmek için yurda döviz göndermemeğe çağıran komite, ayrıca Danıştay'da iptal davası da açacaktır.

20 mayıs

Temel Anlaşma

■ Yıllardan beri bir yılan hikayesine döndürülen ikili anlaşmalarla ilgili görüşmeler nihayet sonuçlanmıştır. Amerikan Elçiliği ile Dışişleri Bakanlığı yetkilileri arasında yapılan görüşmeler sonunda ikili anlaşmaların özünde herhangi bir değişiklik yapılmamış, sadece dağınık bir halde bulunan çeşitli ikili anlaşmalar, «temel anlaşma» adı altında tek metin haline getirilmiştir. Yeni ikili anlaşmanın Milli Güvenlik Kurulu'nda görüşülmesinden, muhalefete açıklanarak görüşlerinin alınmasından sonra parlamentoda bu konuda gizli bir oturum yapılacak ve yeni anlaşma yürürlüğe sokulacaktır. Temel Anlaşma'nın, sosyalist milletvekilleri hariç, parlamentoda herhangi bir muhalefetle karşılaşmadan kanunlaşacağı ve yürürlüğe gireceği şüphesizdir. Ancak parlamentonun seçim dolayısıyla önümüzdeki günlerde tatile girmesi beklendiğinden temel anlaşma ile ilgili kanunun meclisin gelecek döneminde ele alınması muhtemeldir. Yeni temel anlaşmada da, Türkiye'nin hükümranlık haklarına aykırı olarak Amerikan kuvvetlerine ve görevlilerine tanınan bir çok imtiyazlar kaldırılmamakta, bir nevi «işgal statüsü» devam ettirilmektedir.

İşgal ettiler

■ Bir aydan beri sürdürdükleri boykota rağmen haklı isteklerinin kabul edilmemesi üzerine Orman Fakültesi öğrencileri fakülte binalarını işgal etmişlerdir. İşgal üzerine dekanlık toplum polisi ve jandarmaları fakülte çevresinde mevzilendirerek terör havası yaratmıştır.

21 mayıs

Konya'daki Grev

■ Konya'daki bir krom magnezit fabrikasında Maden İş Sendikası'na bağlı işçilerin 16.4.1969 tarihinde başlattıkları grev devam etmektedir. Ancak basının ve ilgili makamların grevle yeteri kadar ilgilenmemesi üzerine, grevin işveren ve uşakları tarafından baltalanması karşısında işçiler bir bildiri yayınlayarak halka başvurmuşlardır. Etin kilosunun 14 Lira, oturulabilecek bir evin kirasının 150 lira olduğu bir dönemde bu işçilere günde 970 kuruş verilmektedir. İşçiler Maden İş Sendikasının bünyesi içinde bu sömürüye karşı savaş açmışlar, ancak işveren bu defa işçilerin karşısına sarı Çimse İş Sendikası'nı çıkartmıştır. Çimse İş grevi kırmak için çeşitli oyunlar oynarken, grevci işçiler de patronun çağırdığı jandarmaların dipçik darbeleriyle işyerinden uzaklaştırılmışlar, ayrıca altı işçi, yaralı halde bir de karakolda dövülmüşlerdir.

Protesto Yürüyüşü

■ Boykot halinde bulunan on özel yüksek okulun öğrencileri Hürriyet Meydanı'nda başlayıp Taksim'de biten bir gösteri yürüyüşü yapmışlardır. Ellerinde çeşitli dövizler taşıyan öğrenciler, «Süleyman, Süleyman, Özel Başbakan Ne Zaman?», «Özel Okul Dediler, Paramızı Yediler?» diye bağırarak hükümetin özel okullar konusundaki tutumunu protesto etmişlerdir. Taksim'de yapılan konuşmalarda da öğrenci temsilcileri özel okulların fiilen kapatılmasına yada devletleştirilmesine çalışacaklarını söylemişlerdir. Öğrenciler ertesi gün de Harbiye'deki Radyoevi önüne giderek TRT'nin yayınını protesto etmişlerdir.

Vur, vur! Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyi!

Urfa'nın Harran Bucağı'na bağlı Rıhayat Köyü'nde, Müslim Agan adlı ağanın baskısıyla köylüler yıllardır ekip biçtikleri araziden jandarmalar tarafından dövülerek çıkartılmışlardır. Köylülerin Vakıf'tan kiraladıkları toprağa sahip çıkan ağanın isteği üzerine Akçakale'den bir jandarma birliği gelmiş ve «Öldürüz de toprağımızı kimseye vermeyiz. Vur vur, böyle yaşamaktansa ölmek daha iyi!» diye bağıran köylüleri meydan dayağından geçirmiştir. Arazi boşaltıldıktan sonra ağaya ait traktör tarlaya girerek toprağı sürmeye başlamıştır. Rıhayat Köylüleri, jandarma - ağa işbirliğini protesto için köyden Urfa'ya doğru bir yürüyüş yapacaklarını açıklamışlardır. Yürüyüşü çevre köylüleri de destekleyeceklerdir.

22 mayıs

Amerikalılarla kavga

NATO İş Sendikası'nın İzmir'deki Amerikan işyerlerinde yürüttüğü grev, Amerikalıların zorbalığı ve polisin de Amerikalılardan yana çıkması yüzünden hadiseli şekilde geçmektedir. Son olarak Traffic Menancer Office'de 25 Amerikalı zorla içeri girmek istemişler, işçiler bu kanunsuz harekete engel olunca kavga çıkmıştır. Kavgaya polis de müdahale etmiş, Amerikalılardan yana çıkarak işçileri grev yerinden uzaklaştırmaya kalkışmış, Sendika Genel Başkanı Kemal Öz'ü de yakalayarak zorla arabaya bindirmiştir. Bunun üzerine grevci işçilerle toplum polisi arasında çatışma başlamış, neticede üç işçi ile iki polis yaralanmıştır. Polis, yaralı işçileri sendika genel başkanı ile birlikte karakola götürmüş, bunun üzerine işçiler toplu halde sendika merkezine doğru yürüyüşe geçmişlerdir. Bu sırada yürüyüş hakkında telsizle rapor veren iki Amerikalı çavuş işçiler tarafından dövülmüştür. Grevle ilgili olarak İzmir'deki sendika başkanları bir toplantı yapmışlar ve İzmir'de bir protesto yürüyüşü düzenlemişlerdir. Sendikacılar, Amerikalıların grevci işçilere ve hükümete «Türkiye'deki işyerlerini kapatabiliriz» diyerek şantaj yoluyla grevi kırmaya çalıştığını da açıklamışlardır.

23 mayıs

Aybar «af» istedi

■ TİP Genel Başkanı Aybar, bütün âdi suçları kapsayan bir Af Kanunu'nun meclis tatile girmeden önce çıkarılmasını istemiş ve bunun gerçekleşmesi için TİP'in mücadele edeceğini açıklamıştır.

Uzay Yarışı

■ Amerikalıların Apollo - 10 uzay aracı, Cape Kennedy üssünden fırlatılarak ay çevresindeki yörüngesine oturmuş ve aracın «Ay Örümceği» aya 15 kilometre kadar yaklaşarak ay fotoğrafları çekmiş, TV yayını yapmıştır. Temmuz'da aya gönderilecek Apollo - 11'in ineceği yer de bu araç tarafından tesbit edilmiştir. Sovyetler Birliği ise Venüs 6 kapsülünü Venüs Gezegeni'ne indirmiştir. Daha önce aynı gezegene yumuşak iniş yapan Venüs 5 kapsülü gibi Venüs 6 da bu gezegene üzerinde Lenin'in resmi bulunan bir madalyonla Sovyet devlet mühürünü götürmüştür.

A. Gelen tutuklandı

■ «Proleterya İhtilali ve Dönek Kautsky» isimli kitabı çeviren mütercim Arif Gelen, «Komünizm propagandası» yaptığı iddiasıyla Ankara Nöbetçi Sulh Ceza Yargıçlığı tarafından tutuklanmıştır. Lenin'in çeşitli yazılarını bir araya getiren kitap Bilim ve Sosyalizm Yayınları tarafından yayınlanmış bulunuyordu.

24 mayıs

Dar boğaza doğru

■ Türkiye Odalar Birliği ve Ticaret Borsaları Birliği Genel Kurul toplantısı için hazırlanan raporda, belirtildiğine göre, geçen yıl ihracatımız bir yıl öncesine nazaran yüzde 5 azalmış, buna karşılık ithalatımız yüzde 11.5 oranında artmıştır.

Willy Brandt geldi

■ Federal Almanya Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Willy Brandt, resmi bir ziyaret için Ankara'ya gelmiştir. Bilindiği gibi, yeni pazarlar bulma ihtiyacı içinde olan Hans Amca, geçen yıl Başkan Kiesinger'in ziyareti ve Demirel'in de Almanya'ya gitmesiyle bu yolda hayli mesafe kaydetmiş ve Türkiye ile ekonomik ilişkilerini adamakıllı artırmıştı.

Asgari Ücret

■ Merkezi bir komisyon, Türkiye ölçüsünde işçilerin asgari ücretlerini tesbit etmiştir. En yüksek asgari ücret olarak İstanbul'da 19.50 Lira gündelik, diğer altı bölgede de en düşük asgari ücret 16 Lira'dır. Brüt olarak tesbit edilen bu ücretlerin, bir işçiye değil ailesine insanca yaşama olanağı sağlamak, tek başına karnının doğrudürüst doyurmasına dahi yetmeyeceği muhakkaktır.

HAFTANIN YORUMU

DOĞAN ÖZGÜDEN

TiP'e düşen görev !

ANKARA'da oynanan son komedi, siyaset sahnesinde yeralan kişilerin hangi çıkar gruplarını temsil ettiğini, bunların gerçek kimliklerini ve art niyetlerini açıkça ortaya koymuştur. Bayar'ın ve eski Demokratların siyasi haklarının iadesi pazarlıklarında boy gösteren siyaset erbabı, halkın başlıca dertlerini ve ülkenin temel sorunlarını hasıraltı ederek bir şekil meselesi yüzünden bir bardak suda fırtınalar kopartmışlardır. Bayar'ın affı meselesini, AP'nin oylarını bölmek ve kapıkulu bürokrasisinin bu güvenilir adamını ülkenin kaderinde tekrar söz sahibi kılmak için İnönü günün konusu haline getirmiş, düne kadar devrimci unsurların gözünü boyayarak solculuk taslayan Ecevit'in Ortanın Solu takımı da oy kazanma ihtirasıyla İnönü'nün tepeden inme teşebbüsüne sahip çıkmıştır. Türkiye İşçi Partisi ve MP hariç, irili ufaklı partilerin hepsi de eski Demokratların oy mirasından nasiplerini almak için İnönü'nün dümensuyuna girmiştir. Ne var ki, siyasi af teklifinin asıl sahibi olan AP'liler, Bayar ve eski Demokratların politikaya dönmeleri halinde kendi pabuçlarının dama atılacağını farkettiklerinden, 27 Mayıs'çı güçlerin şiddetli tepkisinden de yararlanarak binbir oyun tezgahlamışlar, İnönü'nün «darbe olmaz!» teminatına rağmen ordunun tehdidini ileri sürerek teklifi senatodan geri döndürmüşlerdir.

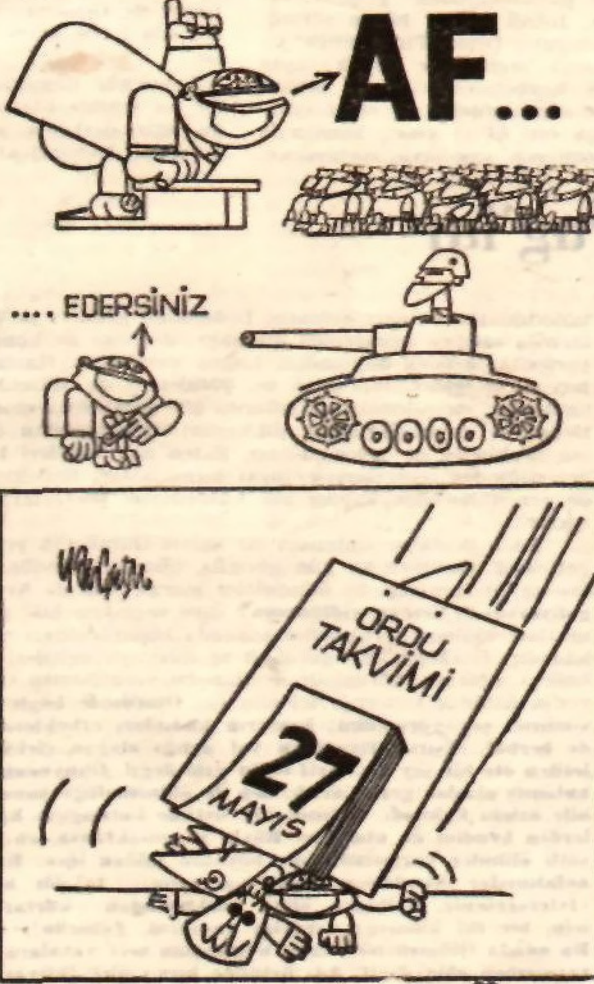
BU çekişmede kim kazanmış, kim kaybetmiştir? Buna kesin bir cevap vermek mümkün değildir. Şüphesiz iktidar yarışında Demirel'in de, İnönü'nün de, hem kazançları, hem kayıpları olmuştur. İnönü bu cüretkâr oyunu ile, şimdiye kadar sırf biçimsel devrimci tutumu yüzünden kendisine oy veren kimselerin desteğini kaybetmiştir. Eski Demokratların aflarını ister göründüğü için de ekstra oy alabilecek değildir, zira kendisinin hangi hesaplarla hareket ettiğinin herkes farkındadır. Buna karşılık İnönü, Demirel'i açmaza düşürerek eski Demokratlar'ın affı konusunda ters bir tutum takınmaya zorlamak suretiyle önümüzdeki seçimlerde AP oylarının bölünmesini sağlamış ve böylece önemli bir kazanç elde etmiş sayılabilir. Demirel ise, af konusundaki ters tutumu ile evvelce üzerine oturduğu DP oylarının önemli bir kısmının elinden kaçtığını görecektir. Ne var ki, Demirel ve takımı, büyük çapta oy kaybetmek bahasına da olsa, AP'nin iplerini elde tutmayı kendi hesaplarına daha uygun bulmaktadırlar. Bu gelişmenin doğal sonucu, af pazarlıklarından yıpranmış olarak çıkan İnönü'nün de, Demirel'in de, AP'nin önümüzdeki seçimde tek başına iktidarı elde edecek çoğunluğu sağlaması güçleştiğine göre, seçim sonrası bir koalisyon kurmalarıdır. Tabii ki, bu, Amerikan vesayetindeki komprador burjuvazi - toprak ağası - Amerikancı bürokrat ekonomik koalisyonunun siyasal alanda da gerçekleştirilmesi olacaktır.

ANCAK, İnönü'nün ve Demirel'in hesapları ne olursa olsun, af pazarlıklarında gerçek çehrelerini gösteren iki partiye karşı büyük kitlelerde bir soğukluk, hattâ bir nefret uyanmıştır. Vatandaşlar kendi sorunlarının küçük oy hesapları uğruna nasıl feda edildiğini görmüşlerdir. Önce İnönü'ye oynayan, daha sonra Ecevit'i gerçek halk lideri olarak gösterip sosyalist hareketin karşısına bir alternatif olarak çıkartan büyük strateji uzmanları Ortanın Solu'nun son ihanetinden sonra ne cambazlık yaparlarsa yapsınlar, CHP'yi kimseye yutturamayacaklardır. Düne kadar CHP'ye umut bağlayan küçük burjuvazi ve bürokrasinin devrimci kesimi ve AP'nin süslü vaadleriyle kandırılan emekçi kitleleri artık kolay kolay oyuna getirilemeyecektir. Bu yüzden önümüzdeki seçimlerde büyük miktarda oy açıkta kalacak, belki de bir çok vatandaş sandık başına gitmek zahmetine katlanmayacaktır. Bu noktada Türkiye'nin tek sosyalist örgütü TİP'e büyük sorumluluk düşmektedir. Bu küskün kitleyi gerçekten devrimci ve anti - emperyalist bir çizgiye çekmek, böylece sosyalist örgüte gerek parlamento çalışmalarında, gerekse parlamento dışı eylemlerinde büyük güç kazandırmak mümkündür. Son iç çekişmelerde hayli sarsılmış olan TİP, bu büyük imkânı kullanabilmek için kendisine bir an önce çekidüzen vermek, kitlelerin karşısına yekvücut halde Türkiye'nin gerçeklerini sosyalizmin bilimsel ışığında değerlendirerek çıkmak zorundadır.

• GÖZ GÖRE •

• YALÇIN ÇETİN •

"BU GÜNE KADAR BAŞARI İLE GELDİK„ - SÜLEYMAN -

KOMEDİ BİTTİ Mİ?

GEÇEN haftanın sonunda verdiği anayasaya bağlılık demeci de, eski cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın ve arkadaşlarının siyasi haklarının iadesini sağlamağa yetmedi. Siyasi hakların iadesi için anayasada değişiklik yapılmasını öngören teklif, bizzat teklifi getiren AP'lilerin oylarıyla komisyona iade edilerek kış uykusuna yatırıldı. Böylece Bayar'ın ve eski Demokratların önümüzdeki genel seçimlerde milletvekili olmaları ihtimali ortadan kalktı.

Af edebiyatı, Türkiye'de 27 Mayıs Devrimi'nin üzerinden iki yıl geçmeden siyaset hayatına hakim olmuş ve yedi yıldan beri temcit pilavı gibi sık sık ortaya sürülmüştü. **«Af»** hareketinin şampiyonluğunu 1961 seçimlerinden beri AP yapmaktaydı. Ama bu son merhalede roller değişmişti. Affın bayraktarlığı artık CHP Lideri İnönü'nün eline geçmiş, buna karşılık yıllardan beri af konusunu başlıca seçim silahı olarak kullanan AP bu defa **«af kırıcı»** olarak meydana çıkmıştı.

Ne gariptir ki, AP'nin bundan önceki af teşebbüslerine iktidarda bulunduğu sıralarda İnönü **«Ordu istemiyor»** gerekçesiyle karşı çıkarken, bu defa aynı gerekçeye, hem de İnönü'ye karşı, AP sarılıyordu.

Ordu gerçekten affa karşı çıkmış mıdır, çıkmamış mıdır? Daha doğrusu, affa karşı çıkışı, mevcut parlamenter düzeni yıkacak, bir darbe yapacak derecede şiddetli olmuş mudur, olmamış mıdır? Çeşitli söylentiler vardır. Deniz Kuvvetleri komutanı Eyiceoğlu, ordunun hükümete hiçbir baskı yapmadığını söylemektedir. Bu konuda her ne kadar kesin bir hüküm verilemezse de, AP'nin mevcut yöneticilerinin ve özellikle Demirel'in bu ihtimale dört elle sarıldığı çok açık bir gerçektir.

Bir başka gerçek de, siyasi af üzerine oynanan oyunların en adi saray entikalarına taş çıkartacak kadar iğrenç ve yüzkızartıcı olduğudur. Bu iğrenç ve yüzkızartıcı hesaplar, af çalkantılarının devam ettiği günlerde gerek AP, gerekse CHP yöneticilerinin birbirlerinin kirli çamaşırlarını ortaya dökmek üzere yaptıkları açıklamalarda adamakıllı gün ışığına çıkmıştır.

ANT'ın önceki sayılarında da açıklandığı gibi, AP ile CHP'nin af konusundaki son manevraları, tamamen önümüzdeki seçimlerde daha fazla oy alma hesaplarına dayanmaktadır.

Eski DP'lilerin oyları üzerine oturarak iktidara gelen AP yöneticileri, her ne kadar siyasi aftan yana görünmekte ise de, böyle bir affın gerçekleşmesi halinde meclise girecek **«Birinci takım»**ın kendilerini en kısa zamanda saf dışı edeceğini bildikleri için bunu sırf seçimlerde daha fazla oy sağlamak üzere elde bir koz olarak bulundurmayı tercih etmiş, affı gerçekleştirme yolunda herhangi bir adım atmaya yanaşmamışlardır. 200'den fazla AP milletvekilinin imzaladığı «siyasi af» teklifi bu yüzden hasıraltı edilmiştir.

İnönü ise, Amerika tarafından kendisine iktidar yolunda yeşil ışık yakıldıktan sonra hiç değilse koalisyonlu bir iktidarı sağlama almak için en büyük siyasi rakibini tek başına iktidara gelemeyecek duruma düşürmek hesabındadır. Bunun çaresi ise, AP'yi seçimlerde en çok oy getiren silahtan mahrum etmek, yani **«siyasi af»** silahını elinden almaktır. Bunun için de CHP, siyasi affın çıkmasından yana olduğunu ilan etmiştir.

Af pazarlıkları sürüp giderken Ankara'ya sokulan tanklar

İnönü bu oyunu oynarken iki ihtimalle karşı karşıya olduğunu bilmektedir: AP, ya başından beri seçmenlerine karşı siyasi af taahhüdünde bulunduğu için İnönü'nün bu çıkışını herşeye rağmen destekleyecek ve kanunlaştıracak, yada postu «Birinci Takım»a kaptırmamak için yine birtakım manevralarla af teklifinin parlamentodan geçmesini önleyecektir. İnönü her iki halde de kazançlı çıkacağını hesaplamıştır. Af herhangi bir kazaya uğramadan meclislerden geçer, yani anayasa değişikliği gerçekleşirse, AP'nin kontrolu da kapıkulu bürokrasisinin güvenilir adamı Bayar'ın eline geçecek, Amerika'nın da, Vehbi Koç'un da çok istediği huzur, bir İnönü - Bayar koalisyonu ile sağlanacaktır. Birtakım engeller çıkar da af parlamentodan geçirilemezse, İnönü bunun bütün sorumluluğunu Demirel'in üzerine yıkarak seçimlerde büyük çapta oy kaybetmesine sebep olacak ve seçimlerden çok zayıf çıkacak bir AP'yi yine kendisiyle koalisyon yapmaya zorlayacak, bu koalisyonun iplerini de kendi elinde tutacaktır.

İNÖNÜ VE DEMİREL
— Satranç masasında iki politikacı! —

İşte bu hesaplar, geçen hafta İnönü ile Demirel'i siyaset arenasında karşı karşıya getirmiştir.

İnönü'nün Bayar'la spektaküler bir şekilde barışarak vurduğu ağır darbenin şaşkınlığı içerisinde Demirel af teklifinin Millet Meclisi'nden üçte iki çoğunlukla geçmesine engel olamamıştır. Ancak anayasa değişikliği Senato'ya sevkedilirken Demirel biraz zaman kazanarak kendisini toparlayabilmiş ve «Birinci Takım»ın kendisinin yerini almasına karşı çareler düşünebilmiştir. Bu çareleri bulmak zor da olmamıştır. Çünkü, siyasi af meselesinin ortaya çıkmasıyla birlikte 27 Mayısçı çevrelerde de kıyametler kopmuş, dokuz yıldan beri hiçbir maddesi doğru dürüst uygulanmayan, hemen her gün çiğnenen 27 Mayıs Anayasası'na birdenbire sahip çıkılmıştır. Bir çok devrimci örgütler bildiri yayınlayarak, demeçler vererek siyasi affın ve bu affı sağlamak için yapılacak bir anayasa değişikliğinin kesinlikle karşısında olduklarını açıklamışlardır. Gazeteler siyasi af meselesini ortaya attığı için İnönü'ye karşı yaylım ateşi açmışlar, İnönü'nün af teşebbüsünü desteklediği için Ecevit takımını **«karşı - devrimci»** ilan etmişlerdir.

Tabii bu arada en büyük huzursuzluk orduda görülmüştür. Ordu mensupları, 27 Mayıs'ta **«vatan hainliği»** ile suçlayarak devirdikleri insanların yarın bir gün tekrar milletvekili, bakan, belki de başbakan, hattâ cumhurbaşkanı olarak karşılarına çıkabileceğini düşünerek geniş tepki göstermişlerdir. Ordudaki huzursuzluğun ana nedeni, esasen yürürlüğe girdiği tarihten beri doğru dürüst uygulanmayan anayasanın herhangi bir maddesinin değiştirilmesinden çok, yukarıda sözü edilen ihtimallerdir.

İşte Demirel, anayasa değişikliğinin senatoda görüşüleceği güne kadar bu tepkileri kendi çıkarları doğrultusunda değer-

Struldbrug'lar

Jonathan Swift'in (1667 - 1745) **Gulliver'in Yolculukları** adlı kitabını okumuşluğunuz, hiç değilse duymuşluğunuz vardır elbet. İşte bu ünlü yapıtın 3'üncü bölümünün 10'uncu bâbında Kaptan Gulliver'in yolu, Caponya'nın 100 fersah güney - doğusunda bulunan, daha doğrusu bulunmayan **Luggnagg** adlı (hayali) bir adaya düşer. Bu adanın sekenesi arasında **Struldbrug** denen bir takım **Ölümsüzler** vardır. Pek nâdir doğan bu gâribelerin alâmeti farikası alınlarında, sol kaşlarının üzerinde ilkin kırmızı, sonra yaşlandıkça yeşile, koyu maviye dönüşen büyücek bir lekedir. Babadan oğula sürmez bunların ölümsüzlükleri... Gulliver adalılardan **Struldbrug**'ların varlığını ilk duyduğunda, sevincinden zıp-zıp sıçrar, insanoğlunun oldum - bittim hayal ettiği, özlemini çektiği ölümsüzlüğe erişmiş olan bu mutlu kişilerle görüşmeğe can atar. Adalılar Gulliver'in bu coşkusu karşısında bıyık altından güler, sonra da anlatırlar:

Struldbrug'lar otuzuna dek herkesler gibi ömür sürdükten sonra, üstlerine bir yıkkınlık, bezginlik çökmeğe başlar, ve yaşıtlarından çok daha önce kocarlar. Ada halkı arasında ortalama ömür süresi olan seksen yaşına eriştiklerinde sıfırı tüketmişlerdir; bu alil, bu düşkün halleriyle ilelebed yaşama zoru büsbütün bellerini büker. İnatçıdırlar, terstirler, marazdırlar, hırslıdırlar, hasutturlar, kibirlidirler, gevezedirler; daha da kötüsü, kimseyi sevemezler, kimseye yakınlık duyamazlar. Kıskançlık ve yerine getirilemeyen arzular bu bedbaht adamları yer, bitirir. Seksenine geldiler mi, yasaca ölü sayılırlar; malları mülkleri ellerinden alınır; bundan böyle kıtkanaat yaşamalarını hükümet sağlar; kamu yaşantısının dışına atılırlar, yeni bir iş tutamazlar, toprak satın alamazlar, tanıklıkları bile caiz değildir. Doksanına gelince, ne başlarında saç, ne ağızlarında diş kalır; önlerine ne konursa yerler, ama zevk duymadan, tadına varmadan. Hastalıkları sürüp gider, iyileşmez de, kötüleşmez de. Sözcükleri unuturlar, en yakınlarının adlarını bile çıkaramaz olurlar. Bellekleri zayıfladığından, dikkatleri dağıldığından okuma zevkinden de yoksundurlar. Zaten ana - dilleri hızla değiştiğinden, çevreleriyle ilişki kuramazlar. Belleklerinde gençliklerinden kalmış anı kırıntılarını tekrarlar, dururlar...

Adalı dostları bunlardan bir kaçını Gulliver'in yanına getirirler. Gulliver ki, gün görmüş, dünyayı gezmiş, dolaşmış bir insandır, bu ölümsüzler merak edip de **Nerden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?** diye sormağa bile kalkmazlar; akılları görüşmenin sonunda koparacakları sadakadadır. Herkesin hor gördüğü ve dünyaya gelişleri bile halkça uğursuz, yörümsüz sayılan bu yaratıkların Gulliver'in üstünde bıraktığı izlenim şu: **Ömrümde böyle tiksindirici şey görmedim; bunların kadınları erkeklerinden de berbat. Aşırı ihtiyarlığın yol açtığı olağan çirkinliklerden öte bir şey bu, tarif edilir gibi değil. Okuyucularım anlamış olsalar gerek artık, ben de ölümsüzlüğe şuncacık bile özlem kalmadı. Ölümsüzlük üstüne kurduğum hayallerden kendim de utandım. Böyle yaşamaktansa, en dehşetli ölümler karşısında bile boynum kıldan ince. Krala anlatmışlar Struldburg'larla maceramı; takıldı bana: (İsterseniz, halkınızı ölüm korkusundan kurtarmak için, bir iki ölümsüz vereyim yanınıza, götürün!) dedi. Bu adada Ölümsüzlere karşı uygulanan sert yasalara hak vermemek elde değil. Adı üstünde hırs-ı piri, ihtiyarlığın kaçınılmaz bir illeti olduğuna göre, bıraksalar, bu Ölümsüzler zamanla bütün ülkenin tapusunu ele geçirir, bütün milleti hacır altına alır, başlarına Yedi - belâ kesilir, devleti ele geçirir ve güçsüzlüklerinden işleri yüzlerine gözlerine bulaştıracakları için, sonunda devleti, milleti helâk ederler.**

Can YÜCEL

SUNAY VE DEMİREL
— İnönü'ye karşı kader birliği —

POLİTİKA VE ÖTESİ

mehmed kemal

Yıkılan Myth

İsmet Paşa'nın siyasi hakların geri verilmesi teklifine katılırken çıkacak olayları tahmin edemiyeceğini sanmıyorum. Bütün ihtimalleri hesaplıyarak, ince eleyip sık dokuyarak 229 imzalı teklife katılmıştır. İsmet Paşa'nın siyaset çizgisinde benzer olaylar doludur. Yalnız bu sefer, sadece AP'nin gücünün böyle bir teklifi gerçekleştirmiye yetmiyeceğini ispatlamamış, kendi gücünün yetmediğini göstermiştir. *Öyleyse böyle bir manevradan eline geçen ne olmuştur?* Bence hiç!

CHP seçimde oy almayı da yitirecektir. Hattâ CHP'li seçmen gücenecek, sandık başına bile gitmiyecektir. Büyük umutların bağlandığı Ecevit de bu oyunda yitirilenlerden biri olmuştur. Bunu sadece biz söylemiyoruz, konuştuğumuz CHP'liler de söylüyor.

«— **Ecevit'e yazık oldu...**» diyorlar.

Hattâ yaptıkları bir yorumda, Ecevit oyunun sahneye konuluşunda istifa edip bir kenara çekilseydi, ilerde daha güçlü olarak yeniden ortaya çıkar, yedek bir kuvvet olarak uzun ömürlü olurdu, diyorlar. Bu söylediklerimiz CHP içinde Ecevit'i tutan, ona bağlananların yorumu.

Teklifin ertelenmesi, ertelenmesi üzerine baskının durdurulması, olayları bulunduğu yerde tutar mı? Şimdilik durdurulan baskı olduğu yerde donup kalır mı? Sanmıyorum. Bir kez baskıyı yapan kuvvetler, baskı alanlarının etkisini ölçmüşler, yeterliliğini görmüşler, sindirmek istediklerini sindirmişler, bir kenara çekilmişlerdir ama bu süresiz kenara çekilecekleri anlamına gelmez. Yol açıldı ya, bu yoldan daha çok gelinip gidilir.

İnönü'nün :

«— **Biz yapılan teklife katıldık...**» gibi masum gerekçeler öne sürmesi de yetmez. Kovana çöpü sokan, arıyı azdıran kendisidir. Bunu Demirel de hatırlatmıştır.

Demirel'in politika çizgisinde «**uzun vade**» yok. Kısa periyodlar çizen bir politika izlemektedir. Bugüne dek tutumu hep böyle olmuştur. Baskı artınca, bunu elle tutulur, gözle görülür bir biçimde anlayınca kısa vadeli olarak tehlikeyi geçiştirmeyi bilmiştir. İnönü ise, Demirel'in zıddına **uzun vade politikacısıdır. Hesaplarını, oldum olası uzun vadeye uydurarak yapar.** Bu sefer bu tutmamıştır. Galip görünen Demirel, mağlup olan İsmet Paşa'dır. İsmet Paşa bu mağlubiyeti hazmedebilecek midir? Hazmedemediği takdirde, başka yerlerden patlak veren yeni oyunlara girişme gereğini duyacaktır. İşte tehlikeli olan da budur. Şimdiye dek, baskı yapan güçler *İsmet Paşa'nın çevresinde kümelenirlerdi*. Bu kez İsmet Paşa'yı karşılarına almışlar, İsmet Paşa'nın bu baskı güçleri ile bağı kopmuştur. Bu güçlerle bağı kopmuş, ardında seçmen kitlesi de bulunmayan İsmet Paşa yeni oynayacağı oyunlarını kime dayanarak oynayabilecektir? Bir takım entriklere, politika manevralarına dayanan oyunlar başarılı olmuyor. Son deney bunu ispatlamıştır. İsmet Paşa'yı De Gaulle'e benzetenler var. Fransız generali halkın karşısına her çıktığında seçim üstüne seçim kazanmıştı. Bizimki her halkın karşısına çıktığında seçim üstüne seçim yitirmiştir. Seçmen, İsmet Paşa siyasi hakları geri verdirecek kadar güçlü bir kişidir, bu seçimde oyumu ona vereyim, demez. Gene oyunu AP'ye verecektir. Demirel bu seçimlerde, bugünkü kuvvetini artırarak sonuca yaklaşacaktır. Bir de ardında İsmet Paşa'ya nazaran baskı gurupları bulunacaktır. Baskı gurubunun istediğini İsmet Paşa değil, Demirel yerine getirmiştir.

Sertlik politikasını zaten benimsemiyen Demirel, bu seçimlerden sonra da müsamaha politikasına devam ederse çok puan almış olacaktır. Yalnız olayları değerlendirmeyi, uzun vade politikasını benimsemeyi başarabilsin. Bu eksiğini tamamlayabilsin. Bunu yapabilirse, İsmet Paşa myth'ini de yıkmış olacaktır. Bu myth zaten yıkılmaya yüz tutmuştur. Artık iyice yıkılması için son atılışlar yapılacaktır.

Önümüzdeki günler, bütün güçlerin politikaya karıştığı çok sürprizli görüntülere gebedir. İnce politika gösteren, hüner istiyen beyinlere ihtiyaç var. Bu beyin kimde varsa, dar geçitlerden, karanlık dehlizlerden o geçebilecektir.

---

lendirmek için olağanüstü bir çalışmaya girişmiştir.

Bu sırada sahneye bir başka unsurun daha çıktığı görülmüştür: Cumhurbaşkanı Sunay... Çankaya'ya girmeden önce yıllarca genelkurmay başkanlığı görevinde bulunmuş olan Sunay'ın anayasa değişikliğine karşı ordunun gösterdiği tepkiye katılması çok doğal olarak görülebilir. Ancak Çankaya'nın bu affa karşı vaziyet alışında, ta Amerika'da yapılmış birtakım hesapların da rol oynadığı söylenmektedir. Bu, Türkiye'de parlamenter sistem yürütülemediği takdirde, tıpkı Pakistan örneğinde olduğu gibi, hiyerarşik bir müdahale ile bir «**başkanlık sistemi**» kurmak hesabıdır. Bugün için böyle bir müdahalenin erken olduğu, şartların müsait olmadığı konusunda, böyle bir müdahaleyi yapmak durumunda bulunanlar görüş birliği halindedirler. Ancak İnönü - Bayar huzur koalisyonu kurulursa, Çankaya'dan yönetilen bir başkanlık sisteminin kurulmasının gecikeceği de köşktekiler tarafından pekâlâ bilinmektedir. Bu bakımdan, Çankaya da, bugüne kadar anayasa defalarca çiğnendiği, meydanlarda emperyalist uşakları kan banyosu yaptığı zaman sesini çıkarmazken, af konusunda aşırı hassasiyet göstermeğe başlamıştır.

Bu art hesaplarla geçen hafta başında siyaset sahnesinde iki suni cephe teşekkül etmiştir. Bir yanda siyasi affı samimi olarak isteyen eski DP'ye inanmış kitleler, Celal Bayar ve takımı, siyasi affı kendi hesapları için kullanan İnönü ve Ortanın Solu takımı. Öteki yanda ise Generaller, Cumhurbaşkanı Sunay, Başbakan Demirel ve «**İkinci Takım**»...

Bu cepheler teşekkül ettikten sonra Demirel ile yüksek komutanlar ve Çankaya arasında bir dizi temas yapıldığı görülmüştür.

Yüze yüze kuyruğuna gelmiş bulunan Celal Bayar, anayasaya karşı olmadıklarına dair teminat vererek affı garantiye almak isterken, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Cihat Alpan'ın İnönü'yü evinde ziyaret ederek affın silahlı kuvvetlerde tepki yarattığından bahsettiği, Başbakan Demirel'in de Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç'ı Çankaya'daki komutanlık evinde ziyaret ettiği, burada Tağmaç'ın siyasi affa kesinlikle karşı olduklarını bildirdiği kamuoyuna duyurulmuştur.

Yaratılan bu havaya rağmen, silahlı kuvvetlerin henüz bir darbe için hazır olmadığını bilen ve af konusunda ricat edilecekse bu işi Demirel'e yaptırıp AP'ye tam ve kesin darbeyi indirmeyi düşünen CHP Lideri İnönü bütün bu «**orduda tepki**» ve «**müdahale ihtimali**» söylentilerini kulağının arkasına atarak af konusunda sonuna kadar diretmeye kararlı olduğunu göstermiştir. Gazetecilere verdiği demeçte «**Biz tam kadro olarak Senato'ya gelip oy kullanacağız. Ordu ile hükümet arasında bir meseledir. Halletsinler. Biz oyumuzu vereceğiz. İsterlerse gelip bizi parlamentodan alsınlar...**» demiştir.

İnönü bu sert tutumu takınırken Başbakan Demirel Milli İstihbarat Teşkilat Başkanı Fuat Doğu'yu iki defa kabul etmiş, bu arada komutanlar da genelkurmayda kendi aralarında toplanmışlardır. Demirel, ordunun tepkisini elaltından yeteri kadar istismar ettiği halde, AP kitlelerine karşı durumunu kurtarmak için «**Teklif şimdi cumhuriyet senatosunda müzakere edilecektir. Artık müzakere konusu olan mesele senatonun iradesine kalmıştır. Hal böyle iken Türk silahlı kuvvetlerini bir siyasi münakaşanın içine çekme gayretleri anayasada yeri olmayan bir husustur.**» demiştir.

Aynı cephenin diğer adamı Sunay ise, böyle kitlelere şirin görünmek kaygısı olmadığı için 19 Mayıs mesajında siyasi affa açıktan açığa karşı çıkmış ve «**Anayasanın tadilini öngören nitelikteki düşüncelerde isabet yoktur**» diyerek İnönü'ye gözdağı vermiştir. Sunay bu arada mesajına, «**aşırı solcuların bir an önce icabına bakılması**» yolunda bir direktifi de sıkıştırmayı ihmal etmemiştir!

Bu tenkit, uyarma ve hattâ tehditlere rağmen Paşa «**dediğim dedik**» demekte direnmiş ve açıkça şu karşı suçlamayı yöneltmiştir: «**Dikta heveslileri, bir komşu ülkedeki modele uygun bir hareketin özlemcileri, demokrasiye ve anayasaya bağlı güçlerin duygularını tahrikten vazgeçmelidir. Ordumuz böyle tahriklere kapılmayacaktır.**»

Bu arada bazı gazetelerde yayınlanan bir haber Demirel'in oynamak istediği oyunu adamakıllı açığa vurmuştur. Bu habere göre, Demirel, Cumhurbaşkanı Sunay'a ve yüksek komutanlara aslında kanunun çıkmasını kendilerinin de istemediklerini, ancak İnönü'nün çıkışı ile buna mecbur kaldıklarını ifade etmiştir.

İşte, Cumhurbaşkanı Sunay ile Genelkurmay Başkanı Tağmaç'ın görüştüğü, Demirel'in Topaloğlu aracılığıyla Tağmaç'la temas ederek hava yapmaya devam ettikleri gün bir tank taburunun Ankara içine girmesi ve Emniyet Sarayı civarında mevzilenmesi, başkentte heyecan ve paniği son haddine ulaştırmıştır.

Bunun üzerine İsmet Paşa adamakıllı «**celal**»lenerek geceyarısı masanın başına geçmiş ve Sunay'a hitaben sert bir mektup döşenmiştir. Sunay'ı ordudaki kaynaşmayı artırmakla suçlamıştır.

İnönü'nün bu çıkışından sonra, parti içindeki direnişlerin zayıflaması kaçınılmaz bir şeydi. Nitekim o gün toplanan il başkanları ve il temsilcilerinden kurulu CHP Küçük Kurultayı'nda da İnönü kesinlikle «**Bir ihtilalin millet nazarında haklı görülecek mesnedi ve sebebi yoktur**» demiş, Bayar'ın affı konusunu AP'nin elinden önemli bir seçim silahını almak hesabıyla tezgahladığını açıklayarak «**Politikamı tasvip etmiyorsanız, beni haysiyet divanına verin**» diyerek hayatının şantajlarından birini daha yapmıştır.

İnönü'nün bu sert çıkışları, «**Sunay - Generaller - Demirel**» canibinde tam anlamıyla şaşkınlık yaratmış, oyunun adamakıllı açığa çıkması üzerine oldukça güç durumda kalan Demirel, bile bile lades demekten başka çare bulamamış, çarşamba günü AP Senato Grubu'nda af değişikliğinin gerçekleşmemesini sağlayacak bir formülü AP senatörlerine kabul ettirmiştir. Orduyu rencide ettirmemek için anayasa değişikliği komisyona iade edilmeli ve teklifin kanunlaşması milletvekili seçimlerinden sonraya bırakılmalıdır. Arkasından da Paşa'ya nazire yaparak şantajını sürmüştür: «**Ya teklifimi kabul edersiniz, yada çekilirim!**»

«**Birinci takım**»ın siyaset sahnesine çıkması halinde kendilerine yer kalmayacağını pekâlâ bilen AP senatörleri de «**ordu istemiyor**» gerekçesi ardına gizlenerek Demirel'in bu «**bile bile lades**»ini benimsemekte ve teklifi geri çevirmekte birbirleriyle yarış etmişlerdir. Karar 62 muhalife karşı AP'lilerin 83 oyu ile alınmıştır.

Son bir kaç haftadır ortalığı birbirine katan teklifin geri çevrilmesiyle komedi bitmiş, ortalık yatışmış mıdır?

Hayır... Bundan sonra da kirli ve iğrenç oyunlar sürdürülecektir.

Af konusunda en sert tutumu takınmaktan kaçınmayan İnönü, affın geri çevrildiği gece zafer (!) ini susuz rakı yudumlayarak kutlamıştır. Çünkü Demirel affı önlemeğe muvaffak olmuş, fakat AP'nin prestiji sıfıra inmiştir. Çünkü sokaktaki adamın kafasında beliren iki ihtimal de Demirel'in lehinde değildir. Demirel ya ordunun tehdidinden korkmuştur yada eski demokratların meclise girmesini samimi olarak istemediği için oyun oynamıştır. Her iki alternatif de Demirel takımının yıkımı demektir. Ve İnönü Demirel'i bu açmaza kolaylıkla düşürmüştür.

AP grupları ve teşkilatı birbirine girmiş, Senatör Sefa Yalçuk ve Milletvekili Celal Sungur Doğan partiden istifa etmiş, AP Gençlik Kolları yöneticilerinden biri hükümeti basiretsizlik ve korkaklıkla suçlayarak çekilmiş, grubun olağanüstü toplanması için imza toplanmaya başlamış, Bilgiç'çiler Demirel'i devirmek için bu ortamı fırsat bilerek harekete geçmiştir.

Ve tabii en önemlisi, bütün bu engellemelere rağmen *Bayar'ın mücadeleye devam edeceğini* açıklaması olmuştur.

Bayar, ayrıca, İnönü ile dostluklarının ve temaslarının devam edeceğini de açıklamış, CHP Genel Merkezi de, İnönü'nün İstanbul'da Bayar'a iadei ziyarette bulunacağını doğrulamıştır. İnönü - Bayar ittifakı, Demirel'in canına okumak için her şeyi yapacaktır. Önümüzdeki seçimlere yıpranmış ve belki de parçalanmış bir AP ile girecek olan Demirel için artık tek başına iktidar bir hayaldir. İnönü'nün pençesine ergeç düşecek ve kapıkulu bürokrasisinin son paşası, ahir ömründe arzuladığı huzur koalisyonunu tam kendi kontrolunda gerçekleştirecektir. Ve büyük bir ihtimalle seçimden sonra Demirel'i tasfiye ettirip Bayar'la dengeyi kuracaktır.

Her şey İnönü'nün kafasındaki tilkiler trafiğine uygun olarak cereyan etmekte, İnönü'nün hesabını bozar gibi görünen tepkiler ve biçimsel devrimci davranışlar da aslında İnönü'nden yana işlemektedir.

Komedi bitmemiştir, devam etmektedir!

Sömürüye ve sarı sendikaya hayır !

PATRON - POLİS İTTİFAKINA KARŞI İŞÇİ MÜCADELESİ

Mehmet Üretmen'in Horoz Çivi Fabrikası'nda patronun emriyle hareket eden toplum polisleri işçilerin ailelerine saldırıyor.

İSTANBUL'da maden sanayii işçilerinin sömürüye ve sarı sendikalara başkaldırmaları üzerine iktidar kapitalistlerle işbirliği halinde olduğunu göstermiş, gestapo metodlarıyla çalışan toplum polislerini işçilerin, işçi ailelerinin ve işçilerle dayanışma halinde bulunan devrimci gençlerin üzerine saldırtmağa başlamıştır.

Son günlerde maden sanayii işçilerinin sarı sendikacılığa ve sömürüye karşı ilk savaşları Türkiye'nin bir numaralı kapitalisti Türk Demir Döküm fabrikalarında başgöstermiştir.

Vehbi Koç'un fabrikasındaki fiili durum işçilerin zaferiyle sonuçlanırken bu defa bir başka hareket Rami'deki Mehmet Üretmen'e ait Horoz Çivi Fabrikası'nda patlak vermiştir.

Üretmen'in fabrikasında 800 kadar işçi çalışmaktadır. Yılda yaklaşık olarak 60 milyon liralık çivi yapan işçilerin çoğuna sadece 180 Kuruş saat ücreti verilmekte, 10 yıl kıdemi olan işçiler dahi saatte en fazla 350 Kuruş ücret alabilmektedirler. Buna karşılık patronun mutemed adamları, ustabaşılar, açıktan aldıkları paralarla aylığı 3000-3500 liraya getirmektedirler.

Mehmet Üretmen Fabrikası'nda sömürüye direndikleri için polis dayağı ile nezarete alınan işçiler bu ahır gibi yerde saatlerce bekletildiler.

Fabrikada işçiler 60 tane silahlı adamın nezaretinde çalıştırılmakta, yenilemeyecek kadar kötü yemek verilmekte, asitle çalışıldığı halde işçilere yoğurt tahsis edilmemekte, işveren Hacı Mehmet sabahları işçileri, **«Aldığınız para haram olsun»** sözüyle işe başlatmaktadır.

Fabrikada işçilere sendika seçme özgürlüğü de tanınmamakta, çeşitli baskılarla hepsi sarı Öz Maden İş Sendikası'na üye olmağa zorlanmaktadırlar. Sarı sendika ise, ne toplu sözleşme yapmakta, ne de işçilerin haklarını korumaktadır. Patronla işbirliği halinde işçilerin sömürülmelerine göz yummaktadır.

Bu durum karşısında işçiler son aylarda kendi haklarını savunacağına inandıkları devrimci Maden İş Sendikası'na kaydolmağa başlamışlardır. Nihayet işçilerin çoğunluğu Maden İş'e geçmiş ve doğal olarak bu sendika toplu sözleşme yapma hakkını elde etmiştir. Ne var ki, patronun etkisiyle Bölge Çalışma Müdürlüğü toplu sözleşme yetkisini Maden İş'e tanımağa yanaşmamıştır. Üstelik, devrimci sendikaya geçen işçiler çeşitli metodlarla bu sendikadan istifa etmeye zorlanmışlardır. Bu arada bazı işçiler aldatıcı vaadlerle Türkiye Maden İş Sendikası'ndan istifa ettirilmiştir. İstifa etmemekte direnen işçilerden 30'u işten çıkartılmıştır.

İşyerindeki huzursuzluğun gün geçtikçe artması üzerine patronun çağrısı ile çivi fabrikası 22 Nisan'dan itibaren polis kordonu altına alınmış, ayrıca sivil polisler işçilerin arasına girerek provokasyonlara başlamışlardır.

Bu baskılar karşısında nihayet geçen hafta sonunda Maden İş taraftarı işçiler toplu halde iş bırakmışlar ve fiili durum yaratmışlardır. Fabrikanın arkasındaki arazide toplanan işçiler çeşitli dövizler asarak ve şölenler düzenleyerek fiili hareketi ilan etmişlerdir. Hareket civardaki fabrikalarda çalışan işçilerden ve devrimci gençlerden de büyük destek görmüştür.

Hareketi ezemeyeceğini gören işveren Mehmet Üretmen, derhal kendisine sadık 30 - 40 kişiyi fabrikaya sokarak işgal ettirmiş, ayrıca emniyetten dahs fazla toplum polisi istemiştir. Toplum polisleri gelip fabrikanın etrafını çevirince, patron işçileri kırdırmak için iğrenç bir oyuna tevessül etmiş, fabrikanın içinde gizlenen adamlarına toplum polisini taşlattırmıştır. Kendilerini işçilerin taşladığını zanneden toplum polisleri bunun üzerine coplarla ve kalkanlarla işçilerin üzerine saldırmışlar, iki kişiyi yaralamış, dokuz kişiyi de emniyete götürmüşlerdir.

Bu arada patron bir başka oyuna başvurmuş, işten anlamayan kimselere fabrikanın motorlarını çalıştırtarak üç motorun yanmasına sebep olmuş, ondan sonra da motorların işçiler tarafından yakıldığı iddiasını ortaya atmıştır.

İşçiler üzerindeki baskıların artması karşısında salı sabahı devrimci gençlerden bir grup, emekçi kardeşlerini desteklemek üzere fabrikaya gitmişler, fakat daha işçilerle temas etmelerine vakit kalmadan polis tarafından sarılmışlardır. Topluluğun üzerine cop ve kalkanlarla saldıran polisler sadece öğrencileri yakalamışlar ve *sille, tokat,* dayak zorla Eyüp Emniyet Amirliğine götürmüşlerdir. Bu arada yanlışlıkla iki işçi de öğrenci diye emniyete götürülmüştür.

Emniyet Amirliğinde soruşturmayı doğrudan doğruya birinci şube müdürleri yürütmüşler, geç vakte kadar süren ilk soruşturma sonunda TİP İl Genel Meclisi Üyesi Şerafettin Oktay ve İşçi Naci Karaca ile, olayları izleyen arkadaşımız Osman Saffet Arolat tahrikçi olarak tutuklanmışlardır.

Aynı gün işçilerin aileleri işyerine gelerek polislerin zorbalığını protesto etmişler, bu defa polisler kadınlara da saldırmış birinin dişlerini kırmış, birinin gözlerini morartmış, birini de bacaklarından yaralamışlardır.

Bu arada işçi temsilcileriyle hukuk müşavirlerinin yaptıkları müracaatları hiçe sayan işveren Mehmet Üretmen, daha da ileri giderek fabrikaya gizlediği adamlarını demir lövyelerle ve çeşitli silahlarla donatmış, işçi haklarını tanımağa yanaşmayacağını göstermiştir.

Çarşamba günü de işçilerle ilgilenen TİP Fatih İlçe Başkanı Rezzan Özger ve eşi Atakan Özger de polisler tarafından yakalanarak tartaklanmışlar, kanunsuz olarak 24 saatten fazla nezaret altında bekletilmişler ve neticede suçlu görülmeyerek serbest bırakılmışlardır.

Sömürücü patronun ve onunla işbirliği halinde çalışma ve emniyet müdürünün tutumu yüzünden Horoz Çivi Fabrikası'nda hafta sonunda gerginlik adamakıllı artmış, her an yeni vahim olayların patlak verebileceği bir hava yaratılmıştır.

İşçiler, patronun sömürüsü ve küstahlığına karşı yekvücut olarak direnmekte, diğer fabrikaların işçileri, semt halkı ve devrimci öğrenciler kendileriyle beraber nöbet beklemektedir.

Faruk Sükan'ın gözü aydın, Osman Saffet Arolat tutuklandı !

Bundan bir süre önce AP iktidarının İçişleri Bakanı Faruk Sükan meclis kürsüsünden yaptığı konuşmada, İstanbul'daki bütün işçi hareketlerinin Osman Saffet Arolat tarafından kışkırtıldığını ileri sürmüş ve «aşırı sol»un bu faaliyetlerinin adım adım takip edildiğini açıklamıştı.

Sükan'ın gözü aydın!

İşçi hareketlerini kışkırtan Osman Saffet Arolat, geçen hafta toplum polisleri tarafından yakalanmış ve nifakın başı *demirparmaklıklar arkasına* atılmıştır.

İstanbul'da Mehmet Üretmen'e ait Horoz Çivi Fabrikası'ndaki işçi hareketini yerinde izlemek üzere 20 Mayıs sabahı bir grup öğrenci ile birlikte Rami'ye giden Osman Saffet Arolat, daha işçilerle konuşmaya vakit kalmadan etrafı saran toplum polisleri tarafından arkadaşlarıyla beraber sarılmış, sille tokat polis arabalarına bindirilmiştir.

Olay yerinden Eyüp polis merkezine gelinceye kadar arabada hunharca dövülen Arolat ve arkadaşları, doğrudan doğruya Birinci Şube memurları tarafından yürütülen soruşturma sonucunda savcılığa sevkedilmiş, savcılık'da bu 21 kişi içinden sadece Osman Saffet Arolat ve iki arkadaşını suçlu bularak mahkemeye sevketmiştir. Eyüp Sulh Ceza Hakimliği, aynı gece diğer iki kişiyi de serbest bırakmış ve sadece Osman Saffet Arolat'ı tutuklayarak Sağmalcılar Ceza ve Tutuk Evi'ne göndermiştir.

Arolat'a isnad edilen suç, polis kuvvetlerine karşı gelmek, işçileri kanunsuz *greve teşvik etmek ve beyanname* dağıtmaktır.

Oysa, Arolat olay yerine gazeteci sıfatıyla dergimiz adına görevli olarak gitmiş bulunuyordu. Nitekim ilk tahkikatta Arolat aleyhine sadece bir kaç toplum polisi ile çivi fabrikası patronu Mehmet Üretmen'in garsonu tanıklık yapmışlardır. Başka tanık bulunamamıştır. Arolat olay yerinde gazeteci olarak görevlendirildiğini ispat ettiği halde, mahkeme kendisinin tutuklanmasına karar vermiştir.

Arolat'ın avukatları, tutuklama kararına bir üst mahkeme nezdinde itiraz etmişlerdir. Ancak hafta sonunda dergimizin bağlandığı ana kadar bu *itirazın neticesi alınamamıştır.*

Tek taraflı ifadelerle Arolat'ı tutuklattırmağa muvaffak olan Sükan'ın polisleri böylece en büyük şeflerine karşı minnet borçlarını yerlerine getirmişler ve sözümona nifakın başını ezmişlerdir.

Bir gazeteciyi görev başında iken sille tokat yakalayıp sürükleyen Sükan'ın polisleri, Arolat hapiste de tutulsa bu sömürü düzeninde işçi hareketlerinin durmayacağını, zira bunun şahıslara bağlı olmadığını, bir sınıf hareketi olduğunu çok geçmeden anlayacaklardır.

Amerika Hangi Tarafta ?

İdris KÜÇÜKÖMER

Ferruh Doğan

1. Suni taraflar:

Hemen söyleyelim, Türkiye'nin yukarıdan ve dışarıdan gelmiş dediğimiz demokrasisinde, son olaylarda Amerika iki tarafı da tutmaktadır. Bu suni taraflar şöyle görünüyor:

Taraflardan biri, İnönü ve CHP'si, diğeri de Cevdet Sunay, generaller ve Demirel'dir.

Bizim demokrasimiz, Osmanlı ve cumhuriyet dönemleri dahil, **«yukarıdan ve dışarıdan»** sıfatlarını taşıyacaktır. Türkiye demokrasisi, emperyalist koşullar içinde, daha çok dışarıdan (batıdan) getirilip Türkiye toprağına dikilen yabancı bir bitki gibidir. Tarihi yapısıyla Türkiye'de demokrasi şimdiki bir biçimde çiçek açabilirdi.

CHP., Osmanlı bürokratik geleneğinin iktidar nimetlerini devşirip çeşitli sınıflardan gelen adamlarına da dağıtırken, halkın karşısına düşmüştür. Kendi ifadeleriyle, **«Festen utandıklarından şapka giyecek»** bürokratlar batı kapitalist ideolojisi içinde politik, hukuki, v.s. kurumlarıyla batı emperyalizmiyle işbirliği yapma yollarını açık tutmuşlardır. Çok dikkat edilsin, bu ideoloji içinde sermayenin sömürücü niteliği gözden uzak tutulmaktadır.

Gerek parti, gerek devlet yönetiminde halktan kopuk bürokrasinin hiyerarşik düzeni işlemiştir. Bu düzen hiçbir anlamda demokratik olamazdı; sonradan kullanılmak istenen demokratik şekiller dahi, bürokratik yönetimin aracı haline getirilirdi; getirildi de. Soralım: CHP yönetimi öyle değil mi halen?

Fakat, seçim kazanamayan CHP, hem laik - batıcı bürokrasinin temsilcisi olarak kalacak ve bu arada sırası geldikçe bürokratik iktidar için sivil ve askeri kuruluşları kullanacak ve hem de seçim mekanizması içinde halkın oyunu alacaktı! Bu büyük bir çelişkidir.

Meşrulaştırmak endişesiyle halkın oyuna sunulan 1961 Anayasası, aşağıdan gelen bir halk anayasası değil, bürokrasinin, özellikle zabitlerin anayasasıdır. Bu dahi, çelişkiyi, bürokrat — halk çelişkisini büyük ölçüde göstermiyor mu?

Nitekim, Süleyman Demirel, şimdi rahatça **«CHP + Ordu = İktidar propagandası yapılmış... CHP Ordu vasıtasıyla halkı korkutmanın bütün yollarını kullanmış...»** demektedir.

Eskiye gitmeye ne lüzum var? 5 Mayıs tarihli Milliyet Gazetesi'nde Metin Toker de bunu yazmıyor muydu?

Demek ki,

a) CHP bürokrasinin devlet araçlarını iktidar için devamlı kullanacak ve,

b) Hem de seçime girecek.

Bu çelişkiyi Paşa ve Ecevit yeni yeni görmeye başladılar. Fakat batı ideolojisi içindeki Paşa, yani sermayenin sömürücülüğünü kabul etmeyen Paşa, eserini, bürokratik demokrasisini batı ile tamamlaştırmak istemektedir. Bu ona, önce de değindiğimiz gibi, Amerika'nın kapısını çaldırmaktadır; Amerika da artık Paşa'nın gücünü ve niyetini bilerek Paşa'nın kapısını çalmaktadır.

Bu durumun açıklanması üzerine Paşa'nın hiddetli ve biraz da çocukça görünen tepkisini bir yana bırakıp kendisini olgun meyve ağacına benzeten Elçi Komer'le gitmeden önce hangi konuları konuştuğunu düşünmeğe çalışıyoruz. Bize göre Paşa, Amerika ile anlaşmaksızın istediğine ulaşamaz.

2. Amerika Türkiye'de neyi görmek ister?

a) Ortadoğu'da petrol bölgesinde kilit noktasında bulunan Türkiye'de dengesizliği değil, dengeyi ister. Bunun için de,

b) Batıcı - laik ideoloji içindeki bürokrasinin (sivil - asker), kapitalist kesim ile koalisyon olanaklarının ne dereceye vardığını görmek ve bunu teşvik etmek ister.

Bayar Olayı, Subay Holdingi v.s. bu tamamlaşma süreci içinde yerine konabilir.

c) Son çare olarak, imkan bulursa kullanmayı denemek üzere, zabitlerin emri kumanda zincirinde olup olmadığını görmek ister! Şüphesiz bunun NATO içinde sağlanmasına taraftar olur.

Seçim kazanamayan, değişmeyen, başlangıçtan beri ortanın solunda olduğunu söyleyen son bürokrat paşa, sözünü ettiğimiz bir koalisyon yoluyla kendi kontrolunda bir hükümet kurdurabilmek ve hattâ partiler üstü bir mevkie gelebilmek için bir fırsat yakalamıştır. Bülent Ecevit'in halka inmek, halka dönmek diye sözünü ettiği yolda bu bir iyi başlangıç sayılmaktadır. Başlangıç, Celal Bayar meselesinin çözümündedir. Verilen bu fırsat, kullanılırken, son derece ilginç iki olay birlikte oluşmuştur.

a) Söz konusu koalisyon için AP oyları bölünmelidir. Bunun için bir araç olarak kullanılan Celal Bayar Meselesi'nde bürokratik saflarda çelişkiler ortaya çıkmıştır. Paşa içine itildiği bu meselede bürokratik tutumla hareket ederken bazı bürokratları, hiyerarşik de olsa, haberdar etmemiştir. Aslında etmemesi sahneye konan ve sonra düğümü çözülecek olan oyunun kuralı olarak gerekli idi de... Kaldı ki Paşa'nın kaybedecek zamanı olmadığını da en yakını açıklamıştı.

Diğer bir bürokratik çelişki, Paşa'nın koalisyon oyunu, Paşa'yı partilerüstü hale getirebilecekti. Bu ise, halen Cumhurbaşkanı bulunan Sunay'ı son derece tedirgin ederdi. Vaktiyle rahmetli Cemal Gürsel'i tedirgin ettiği gibi... Bu da, Cevdet Sunay ve ona yakın çevreleri Demirel'le aynı paralele koyacaktı. Nitekim koymuş da görünüyor.

b) İşte burada birden Amerika'nın çok merak edeceğini sandığımız bir gelişme gözleniyor:

Zabitlerin emrükumanda zincirinde olup olmadığının yukarıdan kontrolu!

Ve tuhaf bir şey, cumhurbaşkanı ve generallerin vetosuna rağmen Paşa da rahat, Demirel de rahat... Bu rahatlık nereden geliyor? İkisinin de aynı dış dostlara dayanabileceği sonucu kaçınılmaz olarak ortaya çıkıyor.

Ayrıca Paşa, gayet kati bir ifade ile, bir kaza olursa kısa zamanda bunun düzeltileceğini de üzerine basarak söylüyor.

Bazıları içeride de aynı güçlere mi dayanıyorlar?

Demek ki, dış dostları Amerika bakımından Cevdet Sunay, bazı generaller, Süleyman Demirel, Celal Bayar ve Paşa çok farklı bir yerde değillerdir. Kapitalist batı ideolojisi içinde Türkiye'nin kapitalist âlemle tamamlaşmasını sağlamanın görevi içindedirler. Bu görünüşü ile asıl kârlı çıkan, Komer marifetiyle Amerika'dır.

3. **«Kendilerini solcu sanan»**lara, **«devrim yobaz»**larına gelince, bu deyimler bir aydan beri Paşa ve Ecevit tarafından kullanılmaktadır. **«Kendini solcu sanan»** deyimini Paşa'nın gayet bilinçle kullandığına kaniim. Bürokratların 1969 dünya koşulları altında hâlâ aklı başında olmayan aşırı bir kanadı vardır. Bunlar kendilerini, bugünkü hükûmet bakanlarının çok üstünde görürler. Bunlarda halk dışında, **halkta üslenmeden** politik bir savaşı kazanarak iktidara gelebilecekleri kanaati var gözüküyor. Bunlar da aslında Türkiye'yi kapitalist âlemle tamamlaştıracak bazı reformları ilericilik kabul etmektedirler. (CHP'yi bunun için tutar görünüyorlar). Ki bu reformlar 1920'lerden sonra bizzat kapitalist ülkelerde en aşırı şekilleriyle yapılmıştır. Oysa dünya kapitalizmi 1920'lerin koşullarını çok geride bırakmıştır. Kapitalizmi hâlâ 1920'lerde sanarak söyledikleri geniş cepheyi kurmak bize göre ütopist ve romantik bir tutumdur. Paşa, Ecevit, S.B.F. öğretim üyesi Haluk Ülman, bunlara **«devleti kapmak isteyen, bunun için de CHP'yi kullanmaya çalışan, demokrasiyi reddeden aşırı bürokratlar»** olarak bakıyorlar. Biz ise, 1969'da onların iyi niyetlerine **«romantik bürokratlar»** diyebiliriz; açıkça bakan olmaktan söz edenlere de rastlandığı için, **«romantik ve oportunist bürokratlar»** demeyi yeğ buluyoruz.

Ecevit'in bunlar için neler söylediğini Ulus Gazetesi 22.5.1969 tarihli sayısında tam metin yayınlamıştır. (Bu konuşma ANT'ın son sayfasındadır.) Bu sözlere göre, bir sonuca varmak güç. Fakat şu kadarı belki söylenebilir: Ecevit romantik bürokratlara göre daha ileride olma gayreti içindedir. Ecevit'in bu son derece önemli demecini gelecek hafta ele alıp bize göre doğru ve yanlış yanlarını eleştirmeğe çalışacağız.

4. TİP yöneticileri ise:

TİP'in bugünkü yöneticileri ve parlamenterleri gerek cenaze olayında ve yüksek hakimlerin yürüyüşünde, gerek generallerin **«anayasayı sadece biz değiştirebiliriz»** der gözüken son tutumu karşısında hangi anayasayı, hangi çeşit devrimi savunuyorlar? Bize göre iki bürokratın reyini kazanırken kitleleri kaybediyorlar.

Sonuç:

Aslında bu bütün bu büyük çaptaki oyun içinde gözetilen iki amaç var. Türkiye'yi, kapitalist âlemle tamamlaştıran bir dengenin içine bütün unsurlarıyla koymak, ve halkla ilintili sağı da, solu da tasfiye etmek. Solu yönetenler bunun farkında mı?

Etnik ve Ulusal Yönden Doğu Sorunu

III —

Ahmet ARAS

DOĞU sorunu aynı zamanda etnik ve ulusal bir sorundur. Soruna burjuva iktidarları çözüm getiremez. Ulusal baskı ile halkları birbirine yabancılaştırmak, burjuva iktidarların politikalarının ana esaslarından biridir. Halkların **«Ulusların eşitliği - ulusal eşitlik»** çerçevesinde uyumlaştırılması da emekçi kitlelerin görevidir. Bu nedenle, gün geçtikçe önem kazanan ve sosyalizmin temel meselelerinden biri haline gelmiş bulunan ulusal meseleler görmezlikten gelinerek devrimci eylem yapılamaz.

Ulusların doğasal haklarına sahibolmasının yanında sorun, Ortadoğu'da emperyalist sömürünün devam ettirilebilmesi için her çareye başvuran emperyalistlere, açık kapı bırakılması yönünden de büyük bir öneme sahiptir. Milli meselelerin çözümlenmeyişinden ve ulusal baskılardan doğan çelişki, halkları birbirine düşürmek için emperyalistlerin en çok yararlandığı bir çelişkidir.

Doğulu ağalar batılı sömürücülerle elele soygun düzenini sürdürürken doğunun yoksul halkı yarı aç yarı tok âdeta *süründürülmektedir.*

Birinci yazıda, İngilizlerin, Şeyh Sait İsyanını önemsemediğini belirtmiştim. Musul meselesi de görünürde değilse de o zaman hemen hemen onların istediği biçimde hal yoluna konulmuş olduğundan, başarı şansı olmıyan hedefsiz ve düzensiz bir ayaklanmayı desteklemeleri sömürgeci İngilizlere bir fayda sağlıyamazdı. Bu gibi konularda yüzyıllara dayanan bir tecrübeleri vardı İngiliz emperyalistlerinin. Bu, İngilizlerle birlikte diğer batılı sömürgecilerin Kürt sorununa ilgisiz kaldığı manasına alınmamalıdır. Tam aksine batılı emperyalistler Kürt meselesine ötedenberi büyük bir önem vermişler ve vermektedirler. Özellikle Birinci Dünya Savaşı sırasında, Anadolu'da anti - sömürgeci akım güçlendikçe sömürgeciler Kürt meselesine dört elle sarılmışlardır. Bunu Kürt halkının kara gözünü sevdiklerinden yapmamışlardır tabii. Kendi menfaatleri yönünde kullanmak, sömürüyü daha emince devam ettirebilmek için...

1919 - 1920'lerde Bölgede faaliyet gösteren İngiliz Entelijans Servisinin İngiliz Dış İşleri Bakanlığına verdiği şu raporlar, emperyalistlerin bu mesele karşısındaki davranışlarını açıkça göstermesi bakımından çok ilginçtir:

«Benim problemim Kürtler. Noel Bağdat'tan buraya geldi. Çok iyi bir insan, çok kudretli biri; fakat öteki bakımlardan Kürtlerin peygamberi olmak istiyor.... Korkarım ki Noel bir Kürt Lavrens'i olur. Mezopotamya şimdilik bizim olacağına göre, ona bir Kürt devleti kurdurup, Kuzey Dağlarını böyle koruyabiliriz. Abdülkadir ve onun gibilerle konuştum. Kürdistana gidip tesirlerini kullanmalarını istedim. Onlara tesir edebilmek için «Biz de Türklere hile yapıyoruz» **diye belki beş defa tekrarlamak zorunda kaldım. MAMAFİH, KÜRTLERE FAZLA İTİMAT EDİLMEZ. Majestenin hükümetinin amacı, Türkleri azami derecede zayıflatmak olduğuna göre, Kürtleri bu şekilde harekete getirmek ve kullanmak *fena bir* plan değildir.**

«Binbaşı Noel, Kürt Şeyhleri ile görüş birliğine varırsa, bundan büyük faydalar sağlıyacağımızı söylüyor. .... Türkler sulh konferansına Kürtlerin de getirileceğinden korkuyorlar. Kürtler henüz Mustafa Kemal'e karşı ayaklanmadı ama, Noel bunun temin edileceğinden emin.

«Kürt kabileleri İngiliz ve Fransız hakimiyetine konulacak, Kürdistana hiç bir şekilde Türk bırakılmıyacak Bir tek Kürt devleti mi, yoksa birçok küçük Kürt devletleri mi kurulacağı düşünülecek.»

«Kürt meselesi hakkında sizin fikrinizi biliyorum. Daha kat'i bir karara varmanız için bunu yazıyorum. Damat Ferit bana geldi, «.... Kürt liderleri Mustafa Kemal'i sevmezler, çünkü O Bolşevikliği getirmek istiyor. Siz Mustafa Kemal'den nefret ediyorsunuz. Çünkü O sizin yaptığınız anlaşmayı kabul etmiyor. O halde Mustafa Kemal'e karşı Kürtleri birlikte kullanalım» dedi

«Sünniler ile Şiiler arasında zıtlık büyüktür. Biz bu zıtlığı daha da geliştirebiliriz. Mustafa Kemal ile Tiflis'ten temas kurabiliriz. Emirlerinizi bekliyoruz.

«Ingilizler, Kürt Devleti kurmak istedikleri bölgede çok fazla maden olduğundan eminler.» (1) — Bu raporu Fransız casusları kendi üst makamlarına yazmışlar.

Görüldüğü gibi, emperyalistler **«Kürt bölgesinde fazla maden bulunduğundan emin olmak»** düşüncesiyle. Ulusal faktörlerden yararlanarak, halkları kavgaya tutuşturmak ve bir halkı (Kürt halkını) kendi menfaatleri için **«kullanmaktan»** başka bir şey düşünmüyorlar. Ulusal faktörlerden doğan çelişki —ki bu çelişki ulusal baskılardan doğan çelişkidir— emperyalizme ve emperyalistlerin yeni biçim sömürgeci politikalarına açık kapı bırakmaktadır. Emperyalizme kapıyı kapatmak, ulusal baskılara karşı çıkarak ulusların eşitliğini sağlamakla mümkündür. Çelişkinin halklar arasında değil, emperyalizm ve işbirlikçileriyle ezik ulusların emekçi kitleleri arasında olduğunu ancak bu şekilde rotasına oturtup saptayabiliriz, vuzuha kavuşturabiliriz.

Avrupa'da kapitalizmin gelişmesiyle ortaya çıkan **«milli mesele»,** günümüzde daha değişik bir platformda belirginleşmekte, özellikle Yüzyılımızın ortalarından itibaren kapitalist aşamaya geçememiş veya henüz geçmekte bulunan Yakındoğu, Afrika ve Asya toplumlarında çok güçlü bir akım yaratmış bulunmaktadır. Bu nedenle milli mesele, bugün kapitalist gelişmeyle tam bir fonksiyonel bağlantı içinde görülmemektedir her zaman.

Pek tabiidir ki bu, Doğu sorununun ulusal yanının üretim ilişkilerinden bağımsız olarak ele alınması anlamına gelmez. Buna göre mevcut üretim biçimi karşısında sorunun ulusal niteliğini belirliyen **«Dil»** ve buna bağlı olarak **«Edebiyat»** konularına değineceğiz.

DİL NEDİR

Türkiye İşçi Partisinin son iki kongresinde, Doğu sorunu nedeniyle dil üstüne bazı tartışmalar oldu. Bu konuda fikir beyan edenlerin hemen hepsi dili bir üst yapı olarak nitelediler. Aralarındaki fark, üst yapıya fazla önem verip vermemekti. N. J. Marr'ın teorisine dayanan bu görüş, sosyalistçe bir görüş değildir ve yanlıştır.

— Prensip itibariyle üst yapıdan farklı olan dil, bu bakımdan, mesela, tıpkı dil gibi sınıflara karşı kayıtsız olup kapitalist rejime olduğu kadar sosyalist rejime de hizmet edebilen makinalardan farklı değildir.

Sonra, üst yapı belli bir ekonomik temelin yaşayıp faaliyette bulunduğu bir devrin mahsulüdür. Bunun için üst yapı uzun ömürlü değildir; belli bir temelin tasfiyesi ve ortadan kalkması ile birlikte o da tasfiyeye uğrar ve ortadan kalkar.

Dil ise, aksine, bütün bir sıra devirlerin mahsulüdür, bu devirler boyunca billûrlaşır, zenginleşir, gelişir ve incelir. Bunun için, bir dilin ömrü herhangi bir temelin, herhangi bir üstyapının ömrüne kıyasla son derece daha uzundur. İşte, yalnız bu temelle ona ait üstyapının değil, fakat birçok temellerle onlara tekabül eden üstyapıların doğup tasfiyeye uğramasının tarihte belli bir dilin, bu dilin yapısının tasfiyesine ve yeni bir vokabülere, yeni bir gramer sistemine sahip yeni bir dilin doğmasına yol açmaması hadisesi bu şekilde izah olunur.

Her inkılaptan sonra dilin mevcut yapısının, gramer sisteminin ve esas kelime hazinesinin, üstyapı için mutat olduğu şekilde, ortadan kaldırılarak yerlerine yenilerinin konulmasında ne gibi bir zaruret olabilirdi? Su'ya, toprak'a, orman'a, balık'a, insan'a, istihsal'e, ticaret'e vs., su, toprak, dağ, vs denecek yerde başka adlar verilmesinden kimin ne istifadesi olurdu? Kelimelerin dildeki şekil değişiklikleri ve

Yoksul bırakılan Doğu Anadolu'nun başlıca ulaşım aracı (solda) ve bölgesel giyimleriyle doğulu kadınlar (altta)

bunların cümle halinde terkibi mevcut gramere göre değil de, bambaşka bir gramere göre olsaydı kim bundan bir fayda sağlardı?

Şu halde :

a) Bir sosyalist, dili temel üzerinde yükselen bir üstyapı olarak telakki edemez.

b) Dili bir üstyapı müessesesi ile karıştırmak vahim bir hata işlemek olur.

— Dil ve kültür ayrı şeylerdir. Kültür burjuva veya sosyalist (karakterde) olabilir, fakat dil, insanlar arasında anlaşma ve haberleşme vasıtası olarak, daima bütün halk için müşterektir. Hem burjuva kültürüne, hem de sosyalist kültüre hizmet edebilir.

Buna göre dil istihsal kuvvetleri kategorisine sokulabilir mi? İstihsal hassasına sahibolmadığına göre, dil, altyapıya da sokulamaz.

— Dil, temel ve üstyapı arasında «mutavassıt» fenomenler kategorisine de sokulamaz, çünkü bu türlü mutavassıt fenomenler yoktur. (2)

Kanımca dil, üretimdeki temel çelişkiyi çözebilme kudretine sahip ve büyük fonksiyonu olan bir fenomendir.

KÜRT DİLİ

Kürtçe, Hint - Avrupa Dilleri Ailesinin Indo - aryen kolundan İrani dil gurubuna dahildir. Garbi İrana'a ait olmakla beraber, Şimali İran dilleri ile de müşterek vasıflar arzeden Kürtçenin konuşulmakta olduğu sahaları ilmi ve kat'i bir şekilde tayin etmek zordur. Zira bu dil, Zağros Dağları ve civarı merkez olmak üzere doğuda Horasan ve Afganistandan, batıda merkezi Anadoluya kadar, kuzeyde Sovyet Ermenistanından, güneyde Güney İran, Kuzey Irak ve Kuzey Suriyeye kadar olan çok geniş bir sahada, yer yer mevzii veya mütekasif sahalarda konuşulmaktadır.

Milattan asırlarca evvel, aşiret hayatını bırakıp toprağa yerleşen, ancak İslamiyetin yayılışından sonra, bilhassa Arapların ve istilaların sosyal etkisiyle tekrar aşiret - göçebe hayatına dönen Kürtlerin konuştukları dil, kavmi tasnifleriyle paralel olan klasik bir tasnife göre dört büyük şubeye ayrılmaktadır.

1 — Genel olarak İran'da ve Kerkük dolaylarında konuşulan «Lûri»,

2 — Musul, Diyarbakır ve Dersim dolaylarında konuşulan «Gorani».

3 — Dağınık halde bulunan (Diyarbakır, Haymana, vs.) Şexbızıni'lerin konuştuğu «Kelhûri» veya «Sorani».

4 — Kürtlerin en büyük şubesini teşkil eden «Kurmanc»ların konuştuğu Kurmancî Zazalar ve Şexbızıni'ler hariç Türkiyedeki bütün Kürtler ile Sovyet Ermenistanı, Kuzey Suriye, kısmen Batı İran ve Kuzey Iraktaki Kürtler «Kurmanci» konuşur. (3)

Kürtçenin bu dört şube/lehçesinden herbiri de ayrıca şivelere ve şiveler de ağızlara ayrılır.

Kürtçenin bu lehçeleri yekdiğerine yabancı olmadıkları gibi şiveler arasındaki farklar da pek cüzi bazı noktalara inhisar etmektedir. Ziya Gökalp'ın ifadesiyle hepsi «Kürd-i Kadim» adı verilebilen eski bir Kürtçenin türemeleri (müştakları) dirler. Neo - latin dilleriyle Latince arasında ne gibi bir rabıta varsa, Eski Kürtçe ile bu yeni Kürtçeler arasında da o rabıta vardır. (4)

EDEBİYAT

Edebiyat objesi, insan hayatının iyi bir dille temsil edilmesidir, diyor Plehanov. Gerçekten insan ve toplum hayatındaki mutluluklar, mutsuzluklar, arzu ve özleyişler toplumun edebiyatında şekillenir, ifadesini bulur. Fakat edebiyat daima iki yönlü, iki yanlıdır. Bir yanıyla hâkim sınıfların yaşantı ve arzularını, öteki yönüyle ezilen sınıfların özlem, yaşantı ve ideolojisini yansıtır.

— Sosyalistler, bu kültürel geleneği değerlendirmek için, her sınıflı cemiyette, milli kültürün içinde birbiriyle mücadele halinde olan iki kültürün bulunduğu gerçeğini görmek zorundadır.

— Yalnız kapitalist devirde değil, fakat sosyalist devirde de edebiyat milli bir karakter taşımak durumundadır, diyor Plehanov.

Her milli kültürün içinde, gelişmemiş halde de olsa, bir demokratik ve sosyalist kültüre ait unsurlar bulunur. Çünkü her milletin içinde çalışan ve sömürülen bir kitle vardır ve bu kitlenin hayat şartları, kaçınılmaz bir şekilde, demokratik ve sosyalist bir ideoloji doğurur.

Bu durumda, proletaryanın milli kültür mirasını olduğu gibi benimseyip kullanamıyacağını açıkça görmek lazımdır. Her edebiyat tarihinde bir ayırma yaparak onun geçmişi müdafaa eden, kendini korumağa savaşan düzenin üstyapısına has olan tarafını bir yana; yükselen ve geleceğe namzet olan sınıfın menfaatlerini temsil eden tarafını öbür yana koymak lazımdır. Başka bir deyişle, kültür mirasından ancak ilerici olan unsurları benimseyip muhafaza etmemiz gerekir. Ve milli kültürün bu ilerici unsurlarını müdafaa etmemiz lâzımdır, çünkü bu müdafaa ideolojik cephenin esaslı bir kesimini teşkil eder.

Sosyalizmin kendisine hedef aldığı bütün insanlık için ortak kültür muhtevası itibariyle proleteryen, şekil itibariyle millidir. Proleteryen kültür milli kültürü yok etmez, ona bir muhteva kazandırır. Buna mukabil, milli kültür de proleteryen kültürü yok etmez, ona bir şekil verir. (5)

İLERİCİ EDEBİYAT

Buna göre devrimciler, halkların ilerici edebiyatlarını benimsemek ve geliştirmekle görevlidirler. Bu görevin yerine getirilmesi, halkların yabancılaştırılmasını giderecek, anti - emperyalist ve anti - kapitalist mücadelede kardeşçe dayanışmasını temin edecek önemli bir faktördür.

Bu nedenle, ülkemizin koşullarını bilen gerçekçi devrimciler olarak, Kürt Edebiyatının ilerici özünü tahlil ve tesbit etmek elbette bizim görevimizdir. EMEDE - XANİ, MELAE CÜZEYRİ, FEQYE TEYRAN, kendi yaşadıkları çağın koşulları içinde eleştirilecek, incelenecek ve ilerici nitelikleri tespit edilebilinecektir.

«Temo lawo feqiri ne tu çeke»
«Hûdê millê mêrê camêr têra neke»
(Kötü bir libastır fakirlik Temo evlat)
(İnsan olanın boynuna geçirmesin bu libası yaratan)

....

«Fêqiryê lı me dest da,»
«Kalbûnê lı me kalkır, xortanyê mala xû jı me barkır.»
«bûka berê xûe gûheri, qiza dilê xûe jı me sarkır.»
«Wey kalyê, wey koriyê»
«Temo lawo mırın çêtıre jı feqiriyê»
(Fakirlik başgösterince)
(gençliğimiz uçtu, ihtiyarlık dayandı kapımıza)
(kızlar - gelinler de yüz çevirdi bizden)
(Vay ihtiyarlık, ah çektiğim bu körlükten)
(İnanki Temo evlat, ölüm yeğdir fakirlikten)

diyen büyük halk şairi Evdalê Zeynıkê çilesini çektiği, ezikliğini dile getirdiği insanlar için büyük bir değer olarak yaşıyacak ve ilerici halk edebiyatının sembolü olarak değerlendirilecektir.

İlerici Kürt Edebiyatının en büyük temsilcilerinden biri olan Cegerxwin'e emekçi kitleler uzak kalabilir mi? O ki emekçilere şöyle sesleniyor:

«Ey karker û cotkar; bese, dem hatiye hışyarbın»
«Ta kengê em'ê karkerê axa û begabın?».
«Ta kengê emê hestiyê her bıngê sega bın?.»
(Ey çalışanlar, yetmedi mi uyuduğunuz, yeter, artık uyanın...)
(Daha ne vakte kadar ağa - beylere tabi, hizmetkar kalacaksınız?)
(Daha ne kadar (bu) köpeklerin ayaklarında yalanan kemik olacaksınız?)

Ve Ceqerxwin'den birkaç deyiş:

«Axa bi me bûye serek»
«Ew qund bı me wi gırtıne»
«Qada bı xwina me sıtand».
«Bawer dıke warê wiye.»
(Bizimle, sayemizde büyüdükçe ağa)
(Şu köyleri bizim gücümüzle aldı)
(Kanımızla aldığımız toprakları)
(Zaneder ki, (bu topraklar) ebediyyen ona kaldı)

«Ev rêya ku serbılındi têdaye, tev, rêl û kaş»
«Canfida xweş pêda çûne, qelsemêr mayin lı paş»
«Hestiyê millet dı kojın wek gurau û gornebaş»
«Remdem û dostê neyarın, wan milet hiştın lı paş»
«HEY TERES, FERQİ ÇİYE MA. HA NEYAR XWAR, HA TE XWAR!»
(Çetin ve zordur, insanca yaşamaya giden yol)
(Yürekli savaşçılar yürümüş ancak bu yolda)
(Halkı kemiklerine kadar kemiren kurtlar - çakallar değil)
(O çakallar ki halkın düşmanı, düşmanın dostudur)
(EY TERES, NE FARKI VAR, HA DÜŞMAN, HA SEN YEDİN)

İşte biz, bu tür müsbet halk değerlerinin takipçileri olacağız.

Bu değerler ki, halkların kardeşliğine giden yolu aydınlatan birer ışıktır. Tutkumuz, halkların eşitliği ve kardeşliğidir.

---

(1) Erol Ulubey, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, İstanbul 1967.

(2) J. Stalin, Marksizm ve Dil, Sosyal Yayınlar, çev. Adil Onural.

(3) Kemal Badıllı, Türkçe İzahlı - Kürtçe Gramer, Ankara 1965.

(4) Ziya Gökalp, Kürt Aşiretleri Üzerine Tetkikler, s. 61

(5) G. V. Plehanov, Sanat ve Sosyalizm, çev. S. Mimoğlu, İstanbul 1967.

Paşa, enstitüleri niçin kurdurdu, niçin kapattırdı?

Asıye ELİÇİN

● İkinci Dünya Savaşı'nın 1945'te sona ermesi, İnönü'ye milli şefliğini yitirten bir yenilgi olmuştur. Çünkü, onun yurdu savaştan koruyan PAŞA kılıncı duvara asılınca, ortaklarının olumsuzluklarla bilenmiş palası kendisinin ve harbin yokluklarını çekmemiş kapıkullarının enseköklerinde parlamıştır. Artık suyüzüne çıkan bu post kavgasında ortakların ilk hedefinin köy enstitüleri olması ve Paşa'nın da onu kurtuluş fidyesi olarak harcaması pek doğaldı... Bu, Bizansta çadırını yitirmiş bir aşiret beyi ile batıdan aşırdığı uygarlığı satan Bizans eşrafının bir pazarlığı idi... Reisin sorumsuzca besleyip büyütmeğe çalıştığı bu arslan yavrusunun büyümeden öldürülmesi, hepsinin geleceği için zorunlu idi...

Köy enstitülerini kurdurup sonra kendi eliyle boğazlayan Milli Şef, zamanın Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile

1935 - 36'larda Atatürk'ün Milli Eğitim Bakanı ile bir akşam sofrasında şöyle bir konuşma yaptığı bilinir:

— **Saffet Bey, Osmanlı'dan devraldığımız okul, öğretmen ve öğrenci sayısında cumhuriyetten bugüne değin artış oranının yüzde kaç olduğunu tesbit edip getirmenizi söylemiştim. Getirdiniz mi?**

Astlarına karşı arslan, üstlerine karşı kedi olduğu söylenen, hele şartlanmamış, kişilikli öğretmenlere karşı sadistçe allerjili bu hökelekli bakan, Erzurum şivesiyle ve kuşkulu:

— **Evet Paşa hazretleri, emri âlileri yerine getirildi,** der sızlanır gibi...

Çünkü, vereceği cevabın Atatürk'teki tepkisinin sert olacağından korkmaktadır. Teftişlerinde bile çakırkeyif olduğu bilinen bu büyük (!) eğitimcinin alnında tomur tomur büyümekte olan ter tanecikleri, henüz siftahını bile yapamadığı rakı kadehinin neredeyse içine damlayacaktır. Ama mendiline elatması da mümkün değildir. Büyük bir gayretle yaradana sığınıp:

— **Paşam, yaptığımız sayımla öğrenmiş bulunuyoruz ki,** der, **okul, öğretmen ve öğrenci sayısındaki artış oranı yüzde birdir!**

Ve gözleri yerde, yıldırımın düşmesini bekler... Ama korktuğuna uğramaz yüzdebir bakan. Ata bir süre sessiz ve suskun düşünür. Kalabalık sofra erkânı nefes almağa korkmaktadır... Ata suskunluğunun içinden yavaşça doğrulur ve:

— **Saffet Bey,** der, **bu çok acı bir gerçek, ama tek kişinin suçu değil... Bence sıfırla bir arasında çok fark yoktur... Onun için şimdi yeniden, sıfırdan başlamak lazımdır. Acele olarak...**

İşte Ata'nın bu emri üzerine 1936'da eğitmen kursları açıldı. Kurs öğrencileri, askerliklerini çavuş olarak yapmış genç köylülerdi. Bu deneme olumlu sayılabilecek bir sonuç vermişti. Eğitmen, üç sınıflı köy okullarında - çok zaman üç sınıfı birden okutarak - çocuklara, askerliklerine yetecek kadar okur - yazarlık sağlıyor, dünyanın sarı öküzün üstünde değil, yuvarlak olarak boşlukta döndüğünü anladığınca anlatmaya çabalıyordu.

M. Şef, komşu ülkelere gönderdiği eğitimcilerden kurulu inceleme heyetlerinin gözlemlerinden de yararlanarak, 1940'ta köy enstitülerini bu eğitmen kursları temeli üstüne kurmayı uygun buldu. M. Şef, çeşitli meyvelerden yapılan konyaklı salata gibi çeşitli sosyal düzenlerden uluorta örnekler almanın kendi olanaksızlığına olanak kazandıracağını sanıyordu... Bu onun hem sosyal bilimlere yabancılığının, **hem de Osmanlı paşalığının gereği idi...**

Türkiye, batı burjuva uygarlığının hazır lokmalarını hırsla yutarak hazımsızlığa uğramıştı. Şimdi bu girişimle M. Şef, rejimi değiştirmeden hastalığı ve hazımsızlığı önlemek çabasındadır... Bu amaçla hastaya verilmek istenen ilacın, sosyalist panzehirin tam etkili olabilmesi ise, temelli, iyi bir operasyon ve sıkı bir perhizle mümkündür... Ama ölürüm korkusuyla ameliyatı istemeyen hasta, birkaç sosyalist hapla çorundan (derdinden) kurtulmayı düşlemektedir... Oysa, Köy Enstitüleri daha esaslı şekilleriyle köklü bir devrimin ilkağızda kalkınma planına alacağı bir kuruluştur. Çünkü bu kuruluş belirli bir ekonomik sistem şeklinin sonucu olan bir sosyalist düzenin doğal malıdır. Ve ancak o düzenin ortamında gelişme olanağı bulabilir. Bizimki gibi belirli bir ideolojisi bulunmayan, sadece padişahın gidip yerini kapıkulunun aldığı bir düzene onu hop diye getirip kovmak, kurta arslan yavrusunu evlatlık vermek olacaktı...

Prometeus'un ateşi tanrı Zeus'tan çalıp insana armağan etmesi gibi M. Şef de batı malının yanına bir de sosyalist malını, ortaklafından saklıca, çalkara kuruvermiştir. Şef olarak kararlıdır: Ağa sızlansa da, onun parasız zaptettiği hazine topraklarından devede kulak kabilinden çok küçük bir parçasını üstelik parası karşılığında alıp topraksız köylüye dağıtacaktır. Bu ilk iştir... İkincisi, tezelden köy enstitülerini kurup, ranza - ranza istifleyip, ordu ordu okutacak köylü çocuğunu... Köylüyü ve köyü daha çok sömürülür hale getirmek amacını güden bu ikinci ordu kuruluşu devlete askerden çok daha ucuza maledilecektir. Çünkü köylü kısa sürede eğitirken üretir hale getirilecek, kendi kendine yeter kılınacaktır... Dört yıllık eğitimden sonra da cebine ayda 20 lira harçlık konup yine ordu ordu salınacaktır köylere... Bu yatırım gerekli sürede meyvesini verecek ve milli şefin köylüyü sömürdüğü gibi, köylü de toprağı tam olarak sömürmeye başlayacaktır... Ondan sonra **sosyalizm sömürücüsü** M. Şef'in hazinesine bereket akacak, altın akacak, ortaklarına başeğdiren kuvvet ve sosyal kanunlara kazık - atmak şerefi dolacaktır... Bu cennet düşünü garantiye almak için de eğitilen köylüyü, devlete saygılı, minnetli, hattâ korkulu tutmak başarılmalıdır...

Ya köylü kuvvetlenip bilinçlendikçe bu tedbir zayıflar, Paşa'mızın çıkarı ile çelişir hale gelirse? Bu kuşkuya yer vermeye zaman ve takati yoktur Paşa'mızın! İstim arkadan gelir... Onda bunlara karşı da çeşitli tilkilikler gizlidir... Memed'i Memed'e HUZUR için dövdürmesi babalık ve Şef'lik görevidir onun... Hele iş oraya dayansın da gerisi kolay...

Kısaca ana hatlarına değindiğimiz bu tasarım, tilkiliklerin ambarında gizli, ona özgü bir **sosyalizmi sömürme** fikri idi. Paşa'nın bu gizli niyetini öğrenmek için imzalı bir belge bulmaya da gerek yoktur. Ayrıca bunu bilmek, tahmin etmek kâhinlik de değildir... Dünya görüşü, sosyal politik, ekonomik eylem ve etkileri ortadadır. Düşünce ve eylemlerindeki art düşünceleri anlamak zor değildir. İnsana bunun en sağlam ve şaşmaz anahtarını **bilimsel sosyalist metod** verecektir. Hele toplum ve fert psikolojisinin kapısını kolayca açan psikoanaliz anahtarını da kullanmanız mümkünse, iş daha da kolaylaşır. Ama o zaman da kişi insanları, olayları perdesiz görmenin rahatsız edici, çoğunlukla mutsuzluk verici sonucunu da kabullenmelidir...

■

Paşa eğitim görevlilerine, özellikle H. Tonguç'a enstitüleri kurma görevi verirken, asıl amacını ustaca gizlemiştir. Hasan Âli, Tonguç gibi bütün reformcu aydınların kuşkusuz benimseyeceği, destekleyeceği gerçek ve normal yüzü ile konulmuştur ortaya tasarı. Parola köy için köyü kalkındırmak olunca - ki kuruluşun bünyesi böyle idi - insani büyük duygular uyandı her aydının içinde... Paşa'nın sevisiz kuru çıkar hesapları kapıkulunun bile kuşkusunu çekmedi. Ama köy zengin olunca, belli ki, onun tek keçisi alınmayacak, dört keçisinden i-

REŞAT ŞEMSETTİN
— Paşa'nın faşist kulu! —

Emekçiden Gençliğe

● 1961'den bu yana devrimci üniversiteli kardeşlemiz, emekçi halktan yana eylemlerini başarıyla sürdürmektedirler. Bunun yanısıra hakim çevreler boş durmamakta, bütün araçlarını kullanarak halktan yana yapılan eylemleri halktan kopuk anarşist bir hareketmiş gibi gösterme çabasında... Gerçekler gösteriyor ki, hakim çevreler eski fakat geçerli eylemlerin karşısına nasıl çıkacaklarını çok iyi biliyorlar. Devrimci üniversiteli kardeşlerimiz de bu konuda bazı açıklar veriyorlar. Gergi 1961'den sonra üniversiteli kardeşlerimiz halkın karşısına yepyeni şeylerle çıktı, işçi haklarından, topraksız köylülerden, insanlıktan bahsetti, emekçilerle kaynaşma yoluna gitti, fakat emekçileri tam örgütleyemeden sokak hareketleri de başladı. Olaylar geliştiğinde bu hareketlere katılanların artacağı hesaplanmıştı, bu da olmadı. Olamazdı, çünkü bugüne dek emekçilerin bürokrasiyle bir tali çelişkisi vardı. Bürokrasiye paralel düştükçe öğrenci hareketleri emekçilerle çelişiyordu. Oysa Türkiye'de muazzam denecek şekilde sınıf bilincine varmış emekçiler vardır. Bütün mesele bu insanları kendisi için sınıf yapmak, örgütlemektir. Kardeşlerimiz güçlükleri biraz göze alsınlar, bizimle dünyanın azaplarını paylaşsınlar; bizim kucaklarımız onlara açıktır. Bize tepeden bakmasınlar, hocalık yapma tavırlarını bıraksınlar. Uzanan elin dost eli olduğuna inanalım. Onlara yapılacak saldırılara biz de göğüslerimizi gerelim. Eğer bugüne kadar gelmiş geçmiş büyüklerinin hatalarını, bizler üzerinde bulunan kendileri hakkındaki şartlanmaları affettirmek istiyorlarsa, bizlerle kaynaşsınlar. Yoksa bizlerin adını kullanarak kendilerini tatmin etmesinler. Sosyalist emekçiler olarak sizlere olan sevgimizi, bağlılığımızı bürokrasinin iktidar hırsına âlet etmeyiniz.

MURAT ATEŞ
(Emekçi - İstanbul)

Yeni bir eyleme çağrı

● Görevli bulunduğum köye bir köprü yapılıyor, 232 bin liraya... Kızılören Köyü 1300'e yakın nüfuslu. Köyde varlıklı aile sayısı 5-10... Yıllık aile gelirleri 50-100 bin civarında. Bunlar CHP saflarında. Bir tanesi de AP milletvekili olabilmek için uğraşmakta. Geri kalan köy halkının çoğunluğu oldukça yoksul. Bir yarı-amele yaşamı içinde. Yapı işlerinde, pancar, pamuk, tütün tarlalarında... Ta Aydın, İzmir ovalarında beylerin, ağaların topraklarında çift sürmekte, çapa yapmaktalar. Kimi de İzmir gecekondu semtlerine göçüp emeklerini fabrikalara satmakta.

İşte müteahhit aracılığıyla yaptırılan köprünün inşaatında aynı köyün işçileri çalıştırılıyor. Sabah saat 6'da işbaşı, akşam 6'da paydos. Bir saatlik öğle yemeği hariç 11 saat devamlı çalışma. Günlük ücretleri 20 Lira. Yaptıkları iş su içinde temel kazmak. Kum çekenlerin günlük ücretleri de 15 lira.

İşçiler bu şekilde çalışmaya birkaç gün dayanabildiler ancak. Sonunda giriştiler hak uğraşına. Ama dayanaksız, bilgisiz ve tecrübesiz olarak... Ne sendikaları var, ne de bir grevin nasıl olacağını bilirler. Amaçları, ücreti aynı tutarak çalışma saatini 8'e indirmek. Günlük

SAFFET ARIKAN
— Yüzde bir bakan! —

zisi alınacaktı... Bu da devletin en olağan hakkı idi. Köylüyü o refaha devlet baba ulaştırmamış mıydı? Devletin düzeni bozulmadan, evli evinde köylü köyünde, kimse kimsenin az yada çok yediğini kıskanmadan mutluca yaşayacak bir ortama erişip uygar bir ülke olacaktı Türkiye! Kapıkulunun ideali hümanizması, düzen anlayışı hep budur...

Hakkı Tonguç ve kaliteli bir müdürler kadrosu kollarını sıvayıp giriştiler işe... Gerçekten insanüstü bir güç ve çaba ile, özel yaşamlarını bile bu uğurda harcayarak uğraştılar. Enstitüye, harbin yarattığı darlığın da etkisiyle, yeteri kadar para ayrılamıyordu bütçeden... Zaten amaç da ucuza maletmekti sonucu... Buna rağmen enstitülerin müdür, öğretmen ve öğrencileri, varılacak amaç için, kalkınacak köy uğruna yokluk ve sıkıntılara fedakârca, hattâ zevkle, şekle katlanıyorlardı. Genel Müdür Tonguç'tan öğrenciye kadar aynı kaba asker kumaşını ve aynı asker potinini giyiyordu herkes. Köy çocuğunun içinde yüzyıllardır uyuyan ERKE uyanıyordu... Bol yağmurlu mayısta, gübreli sürülmüş tarlanın topraklarını yükseltiyordu kuzu mantarları sanki.. Okul meydanında dönenerek arkadaşlarına hesap veren, müdüründen hesap soran iki yıllık öğrencinin kendine, işine, geleceğe güveninin gücünü ve yüceliğini görmeden anlamak mümkün değildir. Bu uyanan ERKE'yi köylünün yüreğine yeniden gömenlerden daha mı az suçludur Paşa, diye düşünmek bile geliyor insanın içine...

Eğer Paşa planını eğitimin sağ kanadına uygulatsa idi, kurduranla kuranların birleşen niyet ve eylemleri asla uyandıramazdı köylüdeki bu uyuyan ERKE'yi... Burası daha baştan bir nazi kursu olur, nasyonal sosyalist bir başka yeniçeri ocağı kurulmuş olurdu... Reşat Şemsettin, paşamız daha koltuktan yuvarlanmadan bu kokuyu sindirmeye çalıştı enstitülere, ama ömürleri - birinin diri, diğerinin ölü olarak - vefa etmedi. Hem bereket ki, Hitler yıkılmış, mukallit naziler de bu yüzden düşündüklerini tezgahlayamamışlardır.

Tonguç ve görevli ekibi, ta baştan, ufak da olsa, birçok engellerle savaştılar. 1945'e kadar Paşa arkalarında destekti ve ortakları diş geçiremiyorlardı enstitülere ... Paşa sabırsız dudaklarını yalıyordu:

— **Ha gayret! Elinizi çabuk tutun, bizim bıçkın keratalar iyice üstümüze yürümeden işi kotarıp verin eline,** diyordu her davranışı ile...

Milli Şef'in ta baştan tüm sorumluluğu sevgili genel müdürüne yüklemesi bir raslantı değil... İyi insanların saflığını taşıyan Tonguç Baba'yı onore etmiştir bu güven... Artık sevdiği bu davaya tüm gücünü verecektir o... Paşa siyasi tarihinde ilk kez kendisine büyük şöhret kazandıracak nitelikteki bu girişiminin başarısını ve şanını tümüyle çok çok sevdiği (!) bu genel müdürüne maletmek büyüklüğünü gösteriyordu! Eh, bir zaman gelir de enstitü mucizesinin yaratıcısı olan bu insan ve eseri komünistlikle damgalanıp kendisine ve eserine saldırırlarsa kabahat Paşa'nın mıydı? Olsa olsa bu durumda müdürüne derdi ki:

— İyi çalıştınız, ama ben ne yapayım? Gördüğün gibi işin tadı kaçtı. Ortaklar gemi azıya aldı. Sağ kanadı peşine taktı, irticaı hortlattı. Hattâ şu sefaletten kurtarmaya çalıştığımız nankör, cahil köylüyü de kandırıp takacak peşine... İç koalisyon bozulup ortaklık dağılmak üzere... Şimdiye değin uzakta tuttuğumuz eğitimin sağ kanadına taviz vermek zorundayım.. Bu duruma göre de, sen çekil ortaklıktan. Hasan Âli de öyle yapsın. Yoksa sizi ben bile kurtaramam! Beni de ben... Enstitüleri uzun taksitlere bölerek harcayıp kurtarmayı tasarlıyorum. Hasan Âli'nin şu dumanlı havada saldıran kurtlara yem olmamasını dilerim. Rektör A. Kansu'yu yumruklayıp otosunu çekiçle ezmişler... Keratalar matbaa kırmaktan alıştılar... Ellerine HUZUR gereği verdik çekiçleri bikere... Ha, bir şey daha... Görmeye gelmeyin beni bizimkiler görürler... Sana bir kulluk emri daha: Eline vurdurmadan ver lokmam... İtaatlı bir kapıkulu olduğunu bundan böyle de unutma! Bu iş politika ve HUZUR işidir. Nöbeti devralabilmek için askerce çekilmeli, Herşey ortaklarla aramızdaki huzuru korumaya bağlı... Göreyim sizi. Sonra beni siz bile kurtaramazsınız!

■

1946 - 50'de başkentliler, M Şef'teki tilkilerin bir panik halinde kuyruğu kurtarmaya çalıştığına tanıktırlar. M. Şefliği artık yitiren Paşa, Çankaya Kalesi'ne pusmuş, kapıkuluna kazankaldıranlara, H. Âli'yi, H. Tonguç'u açık hedef dikmiştir. Paşa artık onların desteği olmaktan vazgeçtiği gibi, kendilerini ve eseri sözle olsun savunacak müsaadeyi bile vermemiştir. Onlar da, tutsak oldukları kulluk kapısını onun yüzüne çarpmak cesaretini gösterememişlerdir... Yaratılan terör havasında tam terörize olmasaydılar, bir ihanete kendilerini kolay harcatmazlar, saldırgan güçlere de zaferi o kadar ucuza maletmezlerdi... Bunun önemli bir faydası da, o zaman halkta yaratılan olumsuz kanıtların bugüne sürmemesi olurdu...

Güzel, duygusal bir ortamda kapı rezelerini zorlayarak yerinden oynatan Tonguç Baba, fırtınalı havada o kapının arkasına sinmiştir. Bu bir suç değil ama, kahramanlık da değildir. Bu bir insanlık halidir. O'nun yaptığı iyi işleri unutturmayan, gönüllerdeki sevgisini azaltmayan bir beşeri davranıştır. O'nu eleştirirken dahi içimizi dolduran saygı ve sevgi, kendi yeri içinde en iyi, en dürüst, en çalışkan ve halksever oluşundan değil midir?

■

Bu kısacık inceleme yazısı için, **«Bunun şimdi gereği var mıydı?»** diye düşünülebilir... Buna karşılığımız şu olacaktır:

Geçmişteki olumlu - olumsuz, iyi - kötü, sosyal yaşantımızı ilgilendiren her şeyin, olduğu gibi, gerçek değeriyle bilinmesinde gelecek için yarar gördüğümüzden giriştik bu işe... Alman tarihçi ve filozofu Franz Altheim, **«Doğunun batıya öğrettiği»** adlı yapıtında, **«Bir millet, geçmişini iyi bilmezse, geleceğini de bilmiyor demektir. Bir ülkenin gelecekteki başarısı, geçmişinden iyi yararlanmasına bağlıdır...»** der!

Ortadoğu Petrolleri Ve Kıbrıs'taki İngiliz Üsleri

İstanbul Kıbrıs Türk Talebe Cemiyeti, geçen hafta «Ortadoğu Petrolleri ve Kıbrıs'taki İngiliz üsleri» üzerine şu bildiriyi yayımlamıştır.

Kıbrıs sorunu, Ortadoğu dışında mütalâa edilemez. Bunun için, dâvamıza daha fazla açıklık kazandırmak amacıyla, bu sayımızda Ortadoğu ve Ortadoğu'da Kıbrıs'ın önemini incelemeyi uygun bulduk.

Emperyalizmin nüvesini teşkil eden Doğu Hint Kumpanyası memurlarından Kaptan Kinneir, 1814 yılında İngilizler için Kıbrıs'ın önemini yetkililere şöyle rapor ediyordu.

«Kıbrıs'ı almakla İngilizler Akdeniz'de üstün bir duruma ulaşacak ve bu ülkelerin istikbaldeki kaderlerini tayin etmek olanaklarını elde edecektir...»

Rapor, İngilizlerin Kıbrıs'ı aldığı 1878'den 64 yıl önce yazılmıştı.

1847 yılında İngiliz Başbakanlarından Benjamin Disraeli yazdığı kitabında Kıbrıs'tan: «İngilizlerin Kıbrısa ihtiyacı vardır ve burasını alacaklardır.» diye bahsediyordu.

Nitekim 31 yıl sonra dahi olsa, bu emel gerçekleşmiş oldu. Ayrıca Disraeli, kıraliçe Viktorya'ya: «Kıbrıs Batı Asya'nın anahtarıdır» diyordu.

Genellikle Tarih kitapları da Kıbrıs'tan Ortadoğu ve Anadolu'yu denetimi altında tutabilecek bir yer olarak söz ediyorlar.

Nitekim, tarih boyunca Kıbrıs denizlerde en güçlü olanın ve Ortadoğu'da emel besliyen devletlerin idareleri altında bulunmuştur. Tarihte söylenmiş bu sözler, günümüzdeki değişikliklere rağmen, halen geçerli olmakta devam etmektedir.

Her ne kadar Ortadoğu'nun 19'uncu yüzyıldaki içkilerinin, ipeklilerinin, pirincinin, pamuk ve tütününün... eski önemi kalmamışsa da, bunların yerini, çağımız ekonomisinin tekel maddelerinden biri olan petrol almıştır.

Ortadoğu, sadece İngilizlerin sömürü alanı olmaktan çıkmış, İngilizlerin de dahil olduğu uluslararası emperyalizmin sömürü alanı haline gelmiştir.

Ortadoğu denince yoksulluk, cehalet açlıkla yanyana, tantanalı, gösterişli hayat süren Şeyhler, Emirler gelir insanın aklına... Bir de petrol! Bu bölgenin zenginliğini teşkil eden petrol, aynızamanda sefaletinin de nedenidir. Çünkü petrol halkın yararına değil, emperyalistlerin yararına işletiyor.

Amerikan resmi kaynaklarına göre, yalnız 1965 yılında Amerikan tröstleri 813 milyon doları net kâr olarak ülkelerine taşıdılar.

Arap yarımadasının ve İran'ın Basra körfezi dolaylarındaki 600 - 700 km' lik alanda zengin petrol yatakları vardır. 1962 rakamlarına göre, bu alandaki petrol bilinen dünya rezervlerinin üçte ikisini teşkil eder.

Petrol sömürücüsüne karşı uyanan Ortadoğu halkları, gittikçe şiddetlenen milliyetçilik hareketleri geliştirmişlerdir.

1951-54 de İran'da Musaddık hareketi olmuş; petrollerin millileştirilmesi üzerine, emperyalizm bütün gücünü kullanarak Musaddık'ı devirmiş ve yerine en gerici iktidarlardan biri olan Şah rejimini tekrardan geçirtmiştir.

1953'de Mısır'da, 1958 de Irak'ta ihtilaller olmuş ve emperyalist uşağı rejimler alaşağı edilmiştir.

1956'da Mısır Süveyş Kanalı'nı millileştirmiş; İngiliz - Fransız - İsrail ortak saldırısı başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1967 Haziran'ındaki savaştan beri, emperyalizmin Ortadoğu'daki uzantısı olan İsrail, birçok Arap topraklarını işgal etmiş durumdadır.

Petrol günümüzde makineleşmiş ekonominin temel ihtiyaç maddesidir. Bir gün petrolsüz kalınsa, dünya altüst olur.

Batı dünyası için bu kadar önemli olan petrolün büyük kısmının Ortadoğu'dan temin edildiğini ve bu sömürü karşısında Ortadoğu halklarının uyanmaya başladığını, 15-20 yıldan beri Ortadoğu'nun devamlı kaynıyan bir kazan olduğunu dikkate alırsak, Kıbrıs'taki emperyalist üslerin gerçek yüzü daha iyi anlaşılmış olur.

Bu üsler, daha önce de birçok örneklerini gördüğümüz gibi, Ortadoğu ülkelerini vurmak için emperyalizm tarafından bir sıçrama tahtası olarak kullanılmaktadır.

İngilizler 1972 yılında Aden'in doğusundaki bütün üslerini boşaltacaklarını açıklamışlardır. Buna göre bölgede İngilizlerin tek üssünün bulunduğu yer Kıbrıs olarak kalacaktır.

Sonra, 1967 Arap - İsrail savaşı üzerine Akdeniz'e inen ve Mısır'da ikmal olanaklarına sahip olan Sovyet filosu da Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin önemini bir kat daha artırmıştır. NATO çerçevesinde Akdeniz'deki Sovyet filosunu takip görevi özel olarak İngiltere'ye verilmiştir. Bu görev karşısında İngilizler, denizaşırı en büyük üsleri olan Akrotur yakınlarında nükleer bir denizaltı üssü inşa etmek üzeredir.

Ortadoğu'da çıkacak ve yayılma eğilimi gösterecek bir savaşın ilk hedeflerinden biri Kıbrıs olacaktır.

İşine gelmediği zaman Amerika 6'cı Filosunun Türk donanmasını önlediğini ve zamanın Türk başbakanına hakaret dolu mektuplar yağdırıldığını hepimiz 4-5 yıl önceki tecrübemizle görmüşüzdür. Türkiye'de gelişecek milliyetçi ve anti - emperyalist bir hareket üzerine, Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin ne maksatlarla kulanılabileceğini bunlar bize açıkça göstermektedir.

Küçük bir zümrenin bu üslerden nasiplenmesi söz konusudur diye, bu kadar şerefsizlik ve tehlike göze alınamaz.

ara ve haftalık dinlenme tatili hakkını almak. Bir günlük bekleme sonu ancak bir saatlik düşürtüp 10 saate yine başladılar çalışmaya. Ama vazgeçmiş değiller haklarından. İstekleri bunlar. Daha başka hakları varsa da, onları bildikleri yok.

Olay günün konusu. Çalışanlar hak uğraşının heyecanı ve direnciyle yüklü. Çoğunluğu «amele» olan köylülerin dikkati de olay üstüne.

Başlıca «amele» ihraç merkezlerinden olan bu köyde ve çevrede planlı bir yöneltişle sınıf bilinci ve sınıf mücadelesi cephesi açılacak Olaylar DİSK'in ve Türk proleterya hareketlerinin en etkin güçleri haline gelen devrimci öğrencilerin ilgilenmesi, köy proleteryasının hızla bilinçlenmesini sağlayacak. Yazılı bir ilişki «Hakkı Aydoğan — Kızılören Köyü — Dazkırı/AFYON» adresiyle kurulabilir.

HİKMET YÜRÜK
(Dazkırı - AFYON)

Değişen Dış Şartlar Ve Paşa'nın Hesapları

Demirtaş CEYHUN

Türkiye'yi onbeş gündür büyük bir kaosa sürükleyen son af olayları acaba sadece bir iç politika meselesi midir? Bir çok kişinin sorduğu gibi, Paşa, sadece eski yaraları sarmak, ülkeye göresel bir huzur getirmek amacıyla mı böylesi bir restorasyona girişmiştir? Ya da, bu hareket, CHP düşmanı oyları nasıl olsa bölecektir düşüncesiyle, bir seçim taktiği olarak mı düzenlenmiştir?

Elbette değil. Doğrusu biz, feleğin çemberinden geçmiş kırk yılın Paşa'sının, bu derece gürültü çıkaracağı önceden bilinen bu silaha, böylesine sudan ve gerçekçi olmayan hesaplarla sarılacağına ihtimal vermiyoruz.

Peki ama, öyleyse bütün bu ters çıkışlar, bu gürültüler niçindir?

● Af tezgahtarı İsmet Paşa acaba kimlere sesleniyor?

Görüldüğü gibi, olayların temelinde yatan gerçekleri, gene Paşa'nın sözlerini dikkatlice yorumlayarak yakalamaktan başka çaremiz yoktur.

Konuşmayı tümdengelim yöntemiyle tahlil edersek; Paşa, eski DP'lilerin affına tek başına karar vermiş gözükmektedir ve konuşmasında, bu kararının doğruluğunu isbata çalışmamış, onu sadece açıklamıştır. Sonuçta da, bu kararının onaylanmasını, seslendiği kitleden, «kuyuya düşen adamı kurtarmak için, boynumu size uzatıyorum» şeklindeki trajik bir üslûpla istemiştir.

Paşa'nın, kelimeleri ne denli tartarak kullandığı da bilinmektedir.

Öyleyse, Paşa'yı, böylesine «bu kararımı ya onaylarsınız, ya benim de kellemi alırsınız» sertliğindeki bir çıkışa iten etkenler acaba nelerdir? Gene sormak gerekmektedir; Paşa, bu resti acaba kime çekmektedir ve kimlere seslenmektedir?

● Türkiye'nin değişen geopolitik durumu ve Amerika'nın tutumu.

Söz konusu konuşma CHP ortak grup toplantısında yapılmıştır, ama, dünya kamuoyuna da açıklanmıştır. İşte bu nedenle Paşa'nın, sadece kendi partisi yöneticilerine seslendiği ve sözlerinin, parti politikası açısından değerlendirilmesini istediği iddia edilemez. Yani Paşa, bizce, bu konuşmasıyla hem kendi grubuna ve güçbirliği halinde olduğu çevrelere ve hem de dış dünyaya seslenmektedir. Fakat ne var ki, iç çevreye, bu kararının nedenini ve niçinini de açıklayamamaktadır. Onlardan sadece, üstelik de rest çekerek, tasvip istemektedir. İşte, anlaşmazlığın, kaosun doğmasına sebep olan nokta bizce buradadır. Seslenilen gruplardan biri kararın temelinde yatan gerçekleri bildiği için, Paşa'nın konuşması gayet açıktır, anlamlıdır. Fakat, diğer grup temeldeki gerçekleri bilmediği için, bu konuşmayı anlayamamakta, değerlendirememektedir. Nitekim Paşa da bu karışıklıktan şikayetçidir. Örneğin, son konuşmasında, **bu duruma son bayramda verdiği demeçte de değindiğini belirterek, «Kimse asıl maksadımın ne olduğunu kavrayamıyor.»** demektedir. Ama acizdir. Bu karışıklığa sebep olan aczini de **«Memleketi, huzuru muhafaza edememek ve her gün yeni bir bunalıma gitmek istidadı taşımak suretiyle tamamiyle tehlikeli ihtimallere maruz bir halde görüyordum.»** diyerek haklı göstermeye çalışmaktadır. Fakat bu **«tehlikeli ihtimaller»** nelerdir? Hem açıklamamaktadır, hem de söz sanatındaki o Osmanlı ustalığını gene kullanarak, **«huzur»** kelimesini cümlenin bir yerine ustalıkla sıkıştırıp, yorumculara hedef şaşırtmayı da ihmal etmemektedir.

Özetlersek, Paşa, kendi grubuna ve Türk kamuoyuna her şeyi açık açık söyleyememektedir. Bunu damadı Metin Toker de, 17 Mayıs 1969 günlü Milliyet'te çıkan yazısında belirtmektedir. **«Memleketin sağlam kuvvetlerini gerçekleri olduğu gibi görmeye hazırlamamış, hareketinin manasını iyi anlatamamış, onları sanki bir baskın karşısında kaldıkları intibaına sürüklemiştir. Belki İsmet Paşa diyecektir ki; Vaktim yoktu.»** diyerek, hem Paşa'nın Türk kamuoyundan bir şeyler sakladığını, hem de telaşlı olduğunu açıklamıştır.

Acaba önemle saklanan bu gerçek nedir ve Paşa niçin telaşlıdır?

İNÖNÜ JOHNSON'LA BERABER
— Artık Amerika'ya toz kondurmak yok! —

Bu soruların cevaplanabilmesi için, bir ay kadar önce Amerikadan yazılmış bazı yazıların iyi değerlendirilmesi şarttır. Örneğin, halen özel davetli olarak Amerika'da bulunan Prof. İsmet GİRİTLİ, 15 Nisan 1969 günlü Milliyet'te son derece ilginç bir yazı yayımlamıştır. Bugüne kadar Batıyla askeri ittifaklar kurmamızın, NATO'da kalmamızın, yani büyük devletlerden birinin yanında kayıtsız şartsız yer almamızın, geopolitik durumumuz dolayısı ile zaruri olduğu görüşünü savunmakla ünlü bu profesör, söz konusu bu yazısında, şaşırtıcı bir dönüşle, tamamen karşı bir tezi, geopolitik durumumuzun **«büyük devletlerin kavga ve çekişmelerine karışmamamızı»** gerektirdiğini savunmuş ve kalkınmamız için, nötralist bir dış politikayı ana ilke olarak önermiştir. Burada önemli bir soru vardır; acaba, geopolitik durumumuzdaki bu önemli değişiklik nedir?

Gene, yıllardır Amerika'da görevli bulunan Talât HALMAN da, 27 Nisan 1969 günlü fıkrasında, bize, son derece önemli başka ipuçları vermiştir. İsmini açıklamadığı **«Türkiye politikası üzerine söz sahibi»** bir Amerikalı uzmanın, kendisine, tıpkı İnönü gibi, Türkiye'yi bir takım tehlikeli ihtimallerin beklediğini **«yarı şahsi, yarı resmi»** açıkladıktan sonra, artık **«Türkiye'ye Amerikan yardımı, kredisi ve yatırımının artmayacağını»** söylediğini yazmış ve **«değişen şartlar»** dolayısıyla **«AP için tek kurtuluş yolunun CHP ile koalisyona gitmek»** olduğunu, aksi takdirde **«bir askeri darbeyi»** ve bir cunta iktidarını benimseyeceklerini ve destekleyeceklerini açıklamıştır. Gene aynı yazıda Amerikalıların, **«Türkiye'deki sol muhalefetin etkisini azaltacağı»** için, bir CHP - AP koalisyonunu tercih edeceklerini de belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi, Türkiye'nin geopolitik durumunda bir **«değişen şart»** vardır. Ve bu yeni durum öncelikle Amerika tarafından değerlendirilerek, Türkiye'ye takınılan tavır değiştirilmiştir. Yani, artık iktidarlar ne denli Amerika'dan yana olurlarsa olsunlar, yardım artmayacaktır.

İşte bizce düğüm buradadır. İç politikamızı da bu derece yakından ilgilendiren, geopolitik durumumuzdaki bu değişiklik acaba **nedir?**

● Türkiye'yi Ortadoğu'da «tampon ülke» yapma hesapları.

Unutmayalım ki, Türkiye'nin, Batı Bloku için önemi, vazgeçilmez bir **«ileri karakol»** hüviyetinde olmasındandır. Amerika'nın, şimdiye dek, Türkiye'de kayıtsız şartsız kendinden yana bir iktidar istemesi ve ona oldukça da bonkör davranması, işte bu geopolitik durumdan, yani bir ileri karakol olarak Amerikan silah ve üsleriyle donatılması zorunluluğundan doğmuştur. Ama ne var ki, son Arap - İsrail savaşından sonra bu durum bozulmuş, Mısır limanlarının sınırsız olarak kendisine açılmasıyla Rus donanması da Akdeniz'e inmiştir. Yani Türkiye ileri karakolu, böylece Doğu Blokunun silahlarıyla çepeçevre kuşatılmıştır. İşte, Türkiye için **«değişen şartlar»** bizce budur. Türkiye, Amerika için vazgeçilemez bir ileri karakol olma durumunu, artık yavaş yavaş yitirmektedir. Düşman silahlarıyla çepeçevre kuşatılmış bir ileri karakolun, her hangi bir askeri önem taşımıyacağı açık bir gerçektir. Nitekim, Amerika'nın, yavaş da olsa, son zamanlarda bazı güçlerini Türkiye'den çekmeye başlaması, bu önem değişikliğinin kuvvetli bir işaretidir.

Gene unutmayalım ki, emperyalizmin Türkiye'de hayati bir sömürü kaynağı yoktur. Türkiye, ancak askeri stratejiler içinde değerlendirilmek durumunda-

İkili oyunların şampiyonu İnönü, bir resmi ziyarette Gromyko ile beraber...

dır. Bu nedenle de, emperyalizmin yurdumuzda, **her ne pahasına olursa olsun direnme** politikasını uygulaması beklenmemelidir. Çünkü bu politikanın, sosyalist bilinçlenmeyi hızlandırması yüzünden, asıl sosyal pahasının çok yüksek olduğu, Vietnam'dan, Ortadoğu'dan, Güney Amerika'dan bilinmektedir. Öyleyse Türkiye'de, direnme politikası yerine, sosyalist bilinçlenmeyi de frenleyecek bir nötralist dış politikanın ve revizyonist - reformist, istikrarlı bir iç politikanın iktidara geçmesi, bir miktar yardım yapmak pahasına da olsa desteklenmelidir. Çünkü böylece hem Türkiye'nin sosyalist bloka geçmesi önlenecektir, *hem de iki blok arasında* emniyetli bir **«tampon ülke»** kurulacaktır.

● Paşa'nın Amerika ile ve Sovyetler Birliği ile temasları.

Bizce bu durum, Rusya tarafından da desteklenmek zorundadır. Çünkü, halen dünyanın çeşitli noktalarında (Vietnam, Ortadoğu, Güney Amerika, Küba, Cezayir, Afrika, Çin ve Çekoslovakya'da) açılmış masraf kapıları, Rus ekonomisinin sınırlarını zorlamaya başlamıştır. **Feza yarışındaki son durum da, bu gerçeğe ışık tutar mahiyettedir. Öyleyse, Rusya da, Orta Doğu'da bir yeni masraf kapısının açılmasını istememek ve düşünmemek durumundadır. Bu nedenle, Türkiye'de, sosyalist** bilinçlenmeyi hızlandıracak bir politikanın Rusya tarafından da tasvip görmemesi gerekmektedir. Bilindiği gibi, Türkiye'nin, Batı Blokunun bir ileri karakolu olması da, Rusya için sakıncalıdır. Öyleyse, Türkiye için bu yeni nötralist, ya da yarı nötralist politika, Rusya için de şayanı arzudur ve **«barış içinde birlikte yaşama»** politikasına uygundur.

Özetlersek; Türkiye'yi, gene kapitalist blokla ilişkili, fakat her iki blokla da **«müzakere edebilir»**, silahtan tedricen temizlenmiş bir **«tampon ülke»** durumuna getirecek ve içerde küçük revizyon ve reformlarla statükoyu koruyacak, böylece huzuru sağlayacak bir politika, her iki büyük devlet tarafından da istenmek durumundadır.

İşte bizce Paşa, konuşmasında, bu **«değişen dış şartlar»** nedeniyle dış dünyaya seslenmektedir. Burada hemen belirtmeliyiz ki, CHP yöneticilerinin son Amerika gezilerinin getirdikleri ve götürdükleri henüz kamuoyunun malûmu değildir. Paşa'nın bilgisi altında hareket eden bu kuryeler, Paşa'ya ne gibi bilgi ve mesaj getirmişlerdir? Gene, Paşa, Sovyetler Birliği Elçisi ile en son ne zaman görüşmüştür ve neler konuşmuştur? Bilememekteyiz. Ama, Paşa söz konusu konuşmasında **«Ben Amerika'ya da, Rusya'ya da düşmanlık gütmem. Esasen ne Amerika, ne Rusya beni ister. Benimle müzakere zordur. Bunu kendileri bilir»** diyerek, hem her iki ülkeye birden seslenmiştir, hem de Türkiye'nin yarınları için ortak endişelere sahip olduklarını bildiğini açıklamıştır. Ayrıca da, kendisiyle, zor da olsa, **«müzakerenin mümkün olduğunu»** ve her iki ülkeye de düşmanlık gütmediğini beyanla, onlardan güven oyu istemiştir.

● Paşa'nın devrimci güçler ittifakından ayrılma problemi.

Fakat ne var ki, yukarda da değindiğimiz gibi, Dış Dünya için, **Paşa'nın karşısında bir başka alternatif daha vardır. Öyleyse, bu rakip gücün, bir an önce tercih dışı bırakılması şarttır. İşte, Paşa'nın telaşı bu yüzdendir. Şimdiye dek aynı safta olduğu «askerler» ile, bugün iki ayrı alternatif durumuna düşmüştür. Yani, 1965'de kendisini iktidardan düşüren Batı Bloku, geopolitik şartlarımızın değişmesi yüzünden nihayet bugün kendisine güven oyu vermektedir ama, buna karşılık fedakârlıklar istemektedir. Örneğin, mevcut devrimci güçler ittifakından çıkarak, Batı ile bir çıkar birliği içinde olan gayri milli güçlerle yeni bir ittifak** kurmasını istemektedir. Düğüm buradadır. Yeni ittifakı kurmak, Paşa için önemli değildir, çünkü tarihi kişiliği ile bu gayri milli unsurları disiplin altına alacağına, zararsız unsurlar haline getireceğine inanmaktadır. Problem, devrimci güçler ittifakından ayrılmaktadır. **Bu nasıl olacaktır? Görüldüğü gibi Paşa, hayatının en çetin açmazına düşmüştür.**

● Paşa hayatının oyununu oynayarak «Şah» diyor ve gayrimilli ittifaka katılıyor.

İşte burada Paşa, hayatının oyunu oynamış ve «ŞAH» diyerek, teklifi kabul etmiştir. Yani, toprak ağası - komprador burjuvazi - montajcı sanayici ittifakına katılmış ve tarihi şahsiyetini gene kalkan olarak kullanıp, devrimci güçlerin pasifleştirilmesi operasyonuna girişmiştir. Hesap açıktır. Paşa, desteğine sahip olmayan bir cuntanın, başarıya ulaşamıyacağına yüzde yüz inanmaktadır. Gene, bu hesapları onlara anlatamıyacağını da bilmektedir. Öyleyse, **«baskın basanındır»** planını uygulayarak, taarruza geçmelidir. Nitekim öyle yapmış, bir yandan bu «ittifaka» katıldığını ilan ederken, öte yandan da devrimcilere ver yansın etmiştir. **«Devrimciler bundan muğber olurmuş. (!) Devrimciler, mütemadiyen memleketin tepesinde (Devrimciyiz, bizi şöyle tanıyacaksınız, böyle tanıyacaksınız) gibi bir iddia ile gelmiş insanlar değildir. Böyle zannedenler, hatalıdırlar. HEPİMİZ DEVRİMCİYİZ. Ama HİÇ KİMSEYİ VE HERKESİ İSTEDİĞİMİZ GİBİ, İSTEDİĞİMİZ İSTİKAMETTE ZORLA YÜRÜTMEYE HAKKIMIZ YOKTUR.»**

Görüldüğü gibi, bu hesaplar, dışa bağımlı şartların şekillendirdiği bir irade tarafından yapılmıştır. Belki iç şartlar, bu hesapları bir an için geçersiz kılacaktır, ama bu hal, hesapların yanlışlığını isbat etmez. Devrimcilerin böylesine kısa vadeli bir başarısı, ancak İsmet Paşa'nın kişiliğinde bazı tahribat yapacaktır. Burada önemli olan, meselenin, basit bir Celal BAYAR'ın affı meselesi olmadığının bilincine varmaktır. Aksi halde, duygusal bir düzeyde kalacak bu mücadele, devrimci aydınlarla, halkın arasında daha derin uçurumların açılmasına sebep olacaktır.

Bizce, Devrimciler, Türkiye'nin bu değişen dış şartları yüzünden, durumlarını yeniden gözden geçirmek zorundadırlar. Çünkü, artık eski DP'lilerin affı parlamentodan ister geçsin, ister geçmesin, İnönü - Tutucular ittifakı resmen kurulmuştur. Unutulmaması gereken birinci nokta budur.

İkinci nokta ise, Türkiye için bir cunta tehlikesinin, Paşa tarafından büyük oranda bertaraf edildiğidir.

Devrimci güçler belki, ağırlıklarını koyarak, bu affın şimdilik parlamentodan geçmesini önleyeceklerdir, ama unutmayalım ki, içerdeki tutucularla işbirliği halinde olan dış kuvvetler, bu hesaplarını kendi açılarından, sağlam veriler üzerine kurmuşlardır. Öyleyse, gerçekleştirmeye mutlaka çalışacaklardır. Devrimciler için mücadele artık, eski DP'lilerin affı konusunda değildir.

Geçen hafta İstanbul'da resim sergisini açan Abidin Dino, Yaşar Kemal ile konuşuyor.

Abidin Dino 18 Yıl sonra İstanbul'da

Yaşar KEMAL

ABİDİN Dino gurbete gideli tam on sekiz yıl oldu. Dile kolay... Dile kolay demenin de bir tadı var. Onun bileğinde bileziklerin başından birkaç tanesi vardı. Vardı ama, gene de gurbet çekilmezdi. Abidin Dinonun Paris macerası, buna bütün anlamıyla macera demek gerek, çok ilginç ve dolu geçti. Parise bir büyük kişilik olarak gitti. Paristen çok öğrendiği olmuştur bu bir gerçek. Onlara batı dünyasına vereceği çok şeyi de vardı dağarcığında. Az zamanda çok sevilen bir ün oldu O. Türkiyeden, vıcır vıcır, çiçeği burnunda bir İstanbul götürdü. Binlerce yıllık İstanbul şehrini onun kadar güzel kimse tanımıyordu ve tanıyamazdı. Altın kubbeleri, şuna gibi minareleri götürdü. Balıkçının türküsünü. Haliçin sisini götürdü. Boyacı çocuğu, çingene kızını, dok işçilerinin ellerini götürdü. Ve çok uzak bir gökyüzü götürdü. Anadolu bozkırının üstünde satınan ucsuz bucaksız, yanık sarı bir bozkır götürdü. Uçsuz bucaksız yürüyen, bükülmüş, canlarını dişlerine takmış insanlarıyla. Şekerkamışına yere düşürmeden yirmi bıçak atan oğlan Adanalıdır. Toz duman içindeki dut ağacı, yaprakları tozdan apak olmuş, Çukurovadadır. Bitmeyen yollar, bitmeyen yollara dökülmüş insanlar... *Çok uzun yollardan geliyorlar...* Ulu dağların ardından, büyük, uzak gökl̈ü bozkırlardan geliyorlar.. Çakmaktaşından kayaları olan ulu dağlara vurmuşlar... Düşünceli, durgun, vuruşkan, öfkeli... Hep yürüyorlar... Bir karanlıktan bir ışığa yürüyorlar. Nazım Hikmet Abidin Dino için yazdığı bir şiirde *aşağı yukarı* böyle söylüyordu... O, bütün bunları götürdü beraberinde Parise. Nakışlı cam bardakları, Torosun hızmanı, Sivasın, Afşarın kilimi de vardı bir yanında... O Parise yalnız gitmedi... Bir memleketle birlikte gitti... Daha daha çok şeyle gitti ki buradan bitmez... Saymakla bitiremezsin, *kaleme gelmez.* Bir de ışıklar, renkler, biçimler götürdü. Götürdükleri ona orada on sekiz yıl yetti de arttı bile...

Ve Paristen gümbür gümbür bir İstanbulla döndü... Pariste on sekiz yıl yaptığı resimleri *satılmamış olsa da,* beraberinde onları da getirseydi Dino, koskocaman, şaşırtıcı bir Anadolu getirecekti ki, lâl-ü ebkem kalacaktık.. Bir belalı Anadolu özlemi görecektik ki, olmayagitsin...

■

Onunla önce Nafi Baba tekkesine çıktık... Aşağılarda boğaz binbir renk içinde dönüp duruyordu. Çok uzakta, yarılmış derin bir kuyu gibi. Işığa batmış gitr iş... Işıklar içinde... uçuşuyor. Oradan Rumelihisarına indik. Sonra Arif Dinonun mezarına gittik. Sonra da Orhan Veliye... Arifin, Orhanın mezarları erguvana batıp çıkmış... Bir İstanbul güneşi ki, yer yansın etmiş... Bir de yeşil, bir de boğaz mavisi, bir de İstanbul ışığı... Bir de boğazda türlü renk ile yürüyen kayıklar, motorlar, gemiler... Kıyılara serilmiş bin bir renk içindeki ağlar... Sarı muşambalı balıkçılar, durmadan bir şeyler yapıyor, işliyorlar, durmadan konuşur gibiler...

Kıyı boyunca yürüdük. Arifi, Orhanı, eski anıları, Çukurovayı, sarı sıcağı konuştuk. Abidin Dinonun bir huyu vardır... Gözlerini dünyaya diker, öylece saatlerce, günlerce dünyaya bakar.. Bütün Abidin Dino bir göz olmuştur... Açılmış, biraz hayretten büyümüş, *her gördüğü* güzellik önünde bir sevinç çığlığı atan... Arif Dino bana demişti ki birinde, Abidin demişti, iki yıl gözleri açık konuşmadan, duymadan dünyaya hayretle baktı... Biz İstanbulu dolaşırken Abidin Dino bir düşte yürür gibiydi... Biraz İstanbul gibi olmuştu... Tarabyaya vardık. Boğazın üstünde birkaç ak martı uçuyordu. Karşıya geçtik... Gittikçe düş içine giriyor, gittikçe sevinci artıyordu... Bir ara Üsküdardaki koru mor arguvana kesti... Camiler, arabalı vapurlar...

Bu halde, onunla konuşulamazdı. Onu bu havadan çıkarmak olmazdı. Yazık olurdu. İstanbul başına vurmuş gibiydi Bir adamın başına İstanbul böylesine vurmuşsa Hani dağ Sarhoşluğu, denizaltı sarhoşluğu vardır, bir de İstanbul sarhoşluğu vardır. İstanbul, Türkiye sarhoşluğuna yakalanmış gurbetçi... Onu iyice anımsıyorum... Adana'da sıcağın alnında, ortalık sıcaktan çatır çatır ederken, onu bir de böylesine Adananın sarı sıcağı tutmuştu... Sergisini gördüm sonra.. *Sergisi* tepeden tırnağa İstanbul'du. Düş içinde, uzaklarda yapmıştı İstanbulu... Düş içindeki İstanbul İstanbuldan daha İstanbuldu.. Bir büyük sanatçının özlemi vurursa böyle vururmuş demek... Kimbilir görmediğimiz Anadolu özlem *resimleri nekadar güzeldi... Pa*ris'e götürdüklerinden daha gerçek, daha güzeliyle geriye geldi Dino... Sergiden sonra azıcık açıldı Dino... Azıcık belalı İstanbul'a alıştı... İstanbulu, resimlerini, Adanayı, Arifi, Nazımı konuştuk onunla. Yazık ki onunla konuştuklarımızın hepsini yazamayacağım. Konuşmalardan *en ilginçlerini seçtim...*

Ben sordum:

«On sekiz yıl sonra İstanbul?» *dedim.*

«Ferhat ile Şirin meseli...» dedi.

«Nedir ki o?» dedim.

«Ferhat Şirine kavuşmak için elinde demir külünk dağları deler yol eyler. Abuhayat suyunu akıtır ki Şirine kavuşsun.. Sular gürül gürül çağlarken Şirin gelir Ferhadın yanına. Herkes bakar *bunca yılın hasretine...* Ferhat oralı bile olmaz. Şirini tanımaz... Bunca yıl Şirinin güzelliğini, bedenini unutturmuş ona. Şirin artık onun için bir düş olmuştur. Ben Şirini tanıdım. Öyle, olduğu gibi duruyor. Bıraktığım gibi. Öylesine kederli, öylesine sevinçli. Cesur, fakir, kirli, candan ve *insan İstanbul... Elimle koymuş* gibi buldum. Yerli yerinde duruyor ve güzel.»

«*Dün sergiyi gezerken bir se*yirci diyordu ki, Pariste yapılmış İstanbul resimleri gerçekten daha gerçek. Düşten daha bela. Bunu söyleyen genç bir adamdı.»

«Flauber'in bir sözü var... Aşağı yukarı şöyle olacak, gerçeği öylesine yoğun yaşayacaksın ki, her uydurduğun gerçekten daha gerçek olacak... Bendeki belki de bir İstanbul özleminin birikimidir. Bu birikim bir parlama olmuş olabilir.. Bana kalırsa bu sergi başarılı *olmuş ya da olmamış, söz* konusu olacak olan bu değil. Benim de üstünde durduğum asıl sorun bu değil... Bu bir deney. Düşle gerçek arasında, yarı yolda, anıyı gerçekle, düşle karşılaştırma sorunu... İçimde bir korku vardı, yapacağım İstanbul duygusal bir İstanbul mu olacaktı? Gençlerin beni, bir za*manlar benim Yahya Kemali* gördüğüm gibi görmelerini istemezdim. Yani şahane bir İstanbul ressamı... Görkemli bir geçmiş. Şu bu...»

«Gene o genç seyirci, herhalde ressam falan olacak, sergide konuşuyordu Güzel bıyıklı kumral bir adam.. Diyordu ki, bir acaip sanat sırrıdır belki bu, Dino'nun İstanbulunda hiç insan gözükmüyor ama, her köşe bucağında insan var... İnsanlar *ev ev, sokak sokak, deniz* deniz soluk alıyorlar... Delikanlı şaşkınlığımı gizliyemiyordu.»

«Buna çok sevindim. Ama sergide gecekondular var. Fırtınaya tutulmuş bir gemi örneği şehrin iniş çıkışları var. Zaman zaman karanlık, zaman zaman ışıklar var... Fakat sergide önemli bir şey eksik. Bunu açılışta daha iyi anladım. *Şehri* uzaktan görmüşüm. Ve bu şehrin insanlarını uzaktan çizmeğe gücüm yetmemiş.»

«Ama delikanlı Abidin Dinonun İstanbulunda sokaklar, ev*ler insanla dolmuş gibi* geliyor bana, dedi. Bu düş şehrinde gerçek insanlar soluk alıyor, dedi. Bu nedendir? Bir insana böyle geliyorsa bir gerçek payı olmalı...»

«Olmasına sevinirim. Bence vıcır vıcır insanın kaynaştığı kalabalıklar şehrin çizgilerinden de önemli... Şehri insanla dolduracaksın ki şehir olsun... Yazık ki İstanbulu İstanbul yap*mağa uzaktan gücüm yetmemiş...»*

«Ben öyle sanıyorum ki, bir *sanatçı alanlarca* insan *yapar* da bir tek insanın sıcak soluğunu duyuramaz. Başka bir sanatçı da boş bir şehirde vıcır vıcır insan kaynaştırır. Ben sergideki kumral bıyıklı delikanlıdan yanayım.»

«Doğru. Bu da sanat gerçeğinin bir yanı».

«İstanbul böyle... İstanbul uzaktan insansız çizilmiş. Pariste Çukurova üstüne çizilmiş birkaç *resminizi görmüştüm.* Bir de Orta Anadolu bozkırı üstüne.. Onlarda insan vardı. Hem de etiyle kemiğiyle... Uzun yürüyüşe çıkmış insanlar... Uzakta bir gökyüzü... Düzlükte akan, kan tere batmış, toza dumana bulanmış insanlar... Onları nasıl yaptınız? Biliyorum, Adanada, Kayseride, Çorumda *yaptığınız resimler de böyley*di... Böyleydi demem, bu biçimdi demek... Bunlar ötekilerden daha belalı, daha olgun...»

«Kimbilir, Anadolu gerçeği daha ağır basıyor. Belki de Adana ovasını, Orta Anadolu bozkırını sanatçı insansız düşünemiyor... İstanbulu insansız çizebiliyor da insan, belki Anadoluyu, Çukurovayı insansız çizemiyor... Düz ova üstünde dikine durmuş, yürüyen, çalışan insanlar *belki de* kaçınılmaz *bir* önem taşıyor. Yıllar boyunca Pariste işlediğim temalardan birisi uçsuz bucaksız sonsuz uzaklıklar ve insan... Düz topraklar uzak, gökyüzü uzak, her şey uzak ve düzlükte yürüyen insanlar... Kurtuluş savaşının sonsuz uzaklıkta yürüyen insanları... Bozkırla insan arasında yaman *bir ilişki* olacak... Bozkırı tek başına çizemiyorsun...»

«Beni ilgilendiren belli bir kavga biçiminin yarattığı belirli hareket düzeni... Ressam, gerçekleri çağına perçinlemelidir» diyen Dino, çalışma odasında...

«İnsana gücün yetip yetmemesi mi?»

«İki oynanmamış piyesim var. Bu piyeslerde insan sorununu, deminden beri konuştuklarımızı daha iyi hallettim. Bu bir özür değil. Bugün vardığım yerden, insanı anlatabilme bakımından, daha ileri gideceğimi sanıyorum. Resmin kendine özgü araçlarıyla... Bir gün insanı da bütün tadı, acısı sevinci, güzelliğiyle, gücüyle çizebileceğim...»

«Yazarlığınızın resminizle bir ilişkisi oluyor mu? Çizgi, renk sanatına faydası mı var, zararı mı?»

«Bak ben bir büyük ressamı seviyorum. Duydum mu bilmem. Viktor Hugo...»

«Duymadım. Viktor Hugo ressam mıymış?»

«Resim de yapmış. Elde beş yüz kadar resmi var. Resimlerindeki imgeler şiirlerindeki imgelerden bambaşka. Ve güzeli bu imgeler günümüzün imgeleri. Resimleriyle Hugo bugünün habercisi. Işık ve karanlık içinden fırlayan görüntülerin yepyeni mesafe kavramı... İç çelişmelerin şaşkınlığı içinde suratlar... Müthiş bir güç, müthiş bir resim tekniği. Bir sanatçı kendisini başka başka alanlarda anlatabilir. Bu da sanatın kuralları içinde...»

«Daha açık söyler misiniz?»

«Bir yazar da resim yapar. Ama ressamın araçlarından başka araçlarla... Aradaki başlıca fark malzeme farkı. Ve kıpırdama olanağı. Devinme işi... Yazar da sinemacı gibi dinamik oluşumun içindeyiz, diyor. Ressam, oluşumunu resmin içsel ögeleriyle seyircinin kafasında canlandırmak zorunda. Resmin renk ve çizgi diyalektiği... Göze yaptırdığı gezilerle...

«Eisenstein, film duygusu ve film biçimi adlı kitaplarında resim sanatında durallık içinde hareketten söz etmiştir. Rönesans ressamlarının seyircinin gözünü istif sayesinde nasıl belirli bir gezintiye zorladığını anlatmıştır. Resimde devrimciliğin önemli bir yönü de bu. Devrimci konu yeterli değil, devrimci anlatım da gerekli. Zaten bunun ikisi başbaşa gitmezse sanat olmuyor. Gerçi bu birlikte yürümesi gereken güç kah birisinde, kah öbüründe ağır basıyor. Bu da zamanın koşullarıyla ilgili... Resim tarihi boyunca konuyla anlatım arasında böylesine dengesizlikler olmuştur. Konu yeniliği yeni biçimleri, yeni biçimler de konu yeniliğini zorlamıştır. Yani biçim yeniliği konuları hazırlamıştır.»

«Şu uzaklık sorunu benim kafamı çoktandır uğraştırıyor. Göklerin uzaklığı, yolların, bozkırların uzaklığı... Bütün bu uzaklıklar içinde küçücük kalmış insanlar... Doğru, gerçek bu... Bunu başka deneyen sanatçılar da var mı?»

«Sinemacılar var. Eisenstein, Peter Brook bu mesafe işini işlediler... Ama ayrı ayrı biçimde ve ayrı ayrı düşünceler için... Örneğin Peter Brook insan yalnızlığını bütün hışmıyla duyurmak için... Benim için aynı şey değil... Benim insanım doğadan ayrılmıyor... Onun bir parçası da insan... İçiçe bir macera... Eisenstein'in işi step yalnızlığını sonsuzluğunu derinlemesine duyurmak... Gerçekçi Rus yazarlarının yaptıklarını yapmak aşağı yukarı... Anadolu insanı için mesafe soyut değil, somut. Nazım bir şiirinde benim resimlerimdeki insanlar için, bunlar insanda bir yere mutlaka varacağı duygusunu uyandırıyor, diyor. Lurçat da bir yazısında aşağı yukarı aynı şeyi söylüyor...»

«Bu uzun yolda varılacak yere varamayan insanlar da var...»

«Ama varanlar daha çok ve varacaklar.»

«Gene Çukurova, gene İstanbul...»

«Bana öyle geliyor ki, görmeden insanları da yapmak... Bir soyutlama payı var. Adanayı, İstanbulu, bozkırı bir daha derinlemesine yaşamak gerek. İnsanı derinliğine işlemek, onu bir daha derinden yaşamak gerek. Nazım İstanbulu göremedi, bir daha İstanbulunu yaşayamadı. Çok özlemişti İstanbulu. Ben İstanbulu gördüm. İstanbula onun gözleriyle bakıyorum. Onun sevinci içindeyim. Burada olmayanların gözleriyle bakıyorum İstanbula. Bu bir acaip duygu.»

«Duydum ki Pariste Mayıs olayları üstüne bir sergi açmışsınız. Günlük olaylar üstüne sergi.. Belki de politik bir kavga üstüne.. Bazı kimselerin yadırgattı bu.»

«Bu sergideki resimleri birkaç arkadaşla birlikte geçen Mayıs olaylarında öğrenciler döğüşürlerken çizdik. Sonra da sergiledik.»

«Bir gazete foto muhabiri gibi..»

«Ona yakın. Biz olayın tanığıydık. Resimler iyi ya da kötüydü. Sorun o değil. Bunun bizce bir önemi yoktu. Önemli olan sanatçı olarak tanıklığımızı belirlemekti. Her birimiz ayrı bir açıdan, sanat çizgisinin mantığı içinde olayları yansıttık. Beni ilgilendiren belli bir kavga biçiminin yarattığı belirli hareket düzeni. Şunu demek istiyorum ki her çağın, her yerin kendine göre bir çarpışma görüntüsü var. Üstelik çağın içinde de bunların çeşitleri beliriyor. Her hangi bir memlekette haksızlığa başkaldıran gençlerle Vietnamda sömürgecilere karşı döğüşen gençlerin bedenleriyle anlattıkları şeyler farklı. Vietnamda ölüm bir milimetrelik ve bir anlık bir kıpırtıya bağlı. Oysaki kent sokaklarında (tehlike ne olursa olsun) boğa güreşinde toreador güzelliği içinde gençliğin direnmesi var... Ressam için bu gerçekleri çağı içinde perçinlemek...»

«Resmin gündeliğe girmesi ya da girmemesi... Tartışılıyor. Girsin diyenler de var.. Giremez diyenler de...»

Zamanın, hareketlerin oluşması... Olayların üstünden zamanın geçmesi, her şeyin arınması, durulması... Bir de hareketin, olayın içinde pişerek birlikte sanat yapmak...

«Buna vereceğim karşılık sanat tarihine dayanıyor. Mağara devrindeki ya da Çatalhöyükteki neolitik kentteki av resimleri... Gündelik olayları hiç de büyüsel bir yola baş vurmadan yansıtıyorlar... Bir de çok sağlam bir resim var, bir örnek... Ressam Davidin, Marat'nın öldürülmesi sahnesi... Picassı da Guernicayı İspanya iç savaşı bitmemişken dünyanın gözü önüne serdi...»

Anıdan düşe, sonra gerçeğe, sonra gündeliğe... Binicinin sağı solu yok. Yeter ki sanatçının eli çağın elini sıkı sıkıya tutsun...

Biz böyle oturmuş konuşurken ak bir martı gibi büyük bir gemi boğazdan ağır ağır geçti... Bir özlem türküsü gibi...

ECEVİT'TEN GENİŞ CEPHE'YE SEVGİLERLE

SON olaylar, «Geniş Cepheci takımın strateji adı altında ortaya koydukları hesapların tutarsızlığı, yine bu «Geniş Cepheci»lerin üstüne toz kondurtmadıkları kişilerden gelen ihanetlerle açığa çıkmıştır.

«Geniş Cepheci»lerin masabaşında yaptıkları çocukça hesapları, aynı cephenin mutemed adamı, *CHP Genel Sekreteri* Bülent Ecevit, parti il başkanları ve il temsilcileri toplantısında yaptığı konuşmada açıklamış ve kendilerini arkadan hançerlemiştir.

Geniş Cepheci yazarların *köşebaşlarını tuttukları gazeteler*de her nedense yer almayan bu konuşma, Ulus Gazetesi'nin 22 Mayıs 1969 tarihli sayısında tam metin yayınlanmıştır. Konuşmanın «Geniş Cepheci»lerle ilgili bölümünü hiç yorum katmadan aynen alıyoruz:

«Öteden beri ihtilal ve dikta heveslileri, son durumu fırsat bildiler. CHP ile beraber olmayıp da onu kendi amaçları için kullanmak isteyen bizim dışımızda bazı sol çevreler, bir kaç aydır bize karşı büyük bir kırgınlık içinde idiler. Çünkü akıllarınca geniş cephe stratejisi içinde bizi kullanıp sonra kozlarını paylaşacaklarını sanıyorlardı. Bu oyuna gelmeyeceğimizi anladılar. Yayınladığımız bildirilerle bu oyuna gelmeyeceğimizi gösterdik. Biliyorduk bunu hazmedemeyeceklerdir. Ama o vesile ile karşımıza çıkmayacaklardı çıkamayacaklardır. Başka vesilelerle karşımıza çıkacaklardı. Şimdi vesile buldular. Aslında kendilerini bizden ileri sol sanıyorlar. Aslında *solcu* da değildirler. Gerçek solcu halkın içinde olan, halktan yana olanlardır. Bize bugün gazetelerde en ağır hücumları yapan bazı yazarların bunların içinde iyi niyetlileri de var şüphesiz. İçinde, bir defa halk sevgisi, halk saygısı yoktur. Solda olabilmek için evvelâ halkı sevmek, halkı saymak gerekir. Bunların hepsi halka en saygısız ve güvensiz kişilerdir.

Öte yandan kendi içimizde, hatta Parti Meclisimizin içinde, belki farkettiğiniz, bir kaç aydan beri patlamak için fırsat bekleyen, delik arayan bir kaynaşma vardı. Bu kaynaşma, sosyal adalete, ortanın soluna inananlarla inanmayanlar arasında değildi. Hepimiz inanıyorduk ortanın soluna. Bir de demokrasiye inanıp inanmama meselesi vardır. Bu da halka kavuşup kavuşmama meselesi idi. Halka inanıyorduk. Halka inanamadıkları veya halkın ayağına gitmeye katlanamadıkları için bir aydınlar idaresi aydınlar demokrasisi hevesine kapılan ve bu idaredeki yerlerini *hayal eden bazılarıyle aramızda* içten içe bir kaynaşma vardı. Gençlik hareketleriyle ilgili yayınladığımız bildirilere karşı idiler. Geniş cephe taktiklerine âlet olmayı reddettiğimiz için bizi kınayanlar vardı.

Demek ki, kendi içimizdeki mücadele artık ortanın soluna inananlar inanmayanlar değil, gerçek demokrasiye, şu aşırı solcuların burjuva demokrasisi diye kötüledikleri demokrasiyle bağlı olanlar olmayanlar davasıdır. Biz Parti Meclisinde kalanlar, demokrasiye bağlı olanlarız.

Yine bu dava aydın bürokrat eğemenliğine veya gerçek halk eğemenliğine taraftar olanlar arasındaki mücadeledir. Gidenler aydın bürokrat egemenliğinden yana olanlar, kalanlar halktan yana olanlardır.

Böylelikle CHP şimdi gerçek yerine, her yönü ile halk zeminine oturmuş olmaktadır. Öte yandan bunlar, inanarak inanmayarak, amaçlarına erişmek için bize en ağır hücumları yapan solcularla işbirliği yapmamızı söyleyenlerdi. İnandığımız bir davada işbirliği yapabiliriz. Fakat CHP ile işbirliği yapacaklar, bizim şartlarımıza uymak zorundadırlar. Biz onların şartlarına uymayız. Bizim şartımıza *uyarak işbirliği yapmak* isteyenler varsa gelirler işbirliği yaparlar. Yoksa bizim omuzumuza basarak bizi kendi peşlerinde sürükleyemezler.

İlk yayınlar teşkilâtımız içinde şüpheler uyandırmış olabilir. Ama *büyük ölçüde* teşkilatın gösterdiği anlayışa müteşekkiriz. Gerçek nedenleri anlamayanlar oldu. Çünkü herşey bugüne kadar ortaya çıkmış değildi. Ama gerçekler anlaşıldıkça, Ortanın soluna olduğu kadar demokrasiye bağlı olan bütün ülkücü CHP'li teşkilât üyelerinin tutumumuzu benimseyeceklerine inanıyoruz. Onun için mahdut ölçüde de olsa yer yer bazı teşkilat görevlilerimizde, bazı ilçe başkanlarımız da çok kırıcı teller gönderdiler bizlere, ama bunlar üzerinde işlem yapmayacağız. Çünkü burada açıkladığımız gerçekleri sizlerden öğrenip gördükçe gerçekleri daha açık seçik görebileceklerine inanıyoruz.

Sayın arkadaşlarım:

Bize karşı aydın çevrelerden gösterilen tepkiler, Türkiye'deki aydınların bir kısmının ne kadar katı olduğunu gösterdi. Ne kadar duygusal olduklarını gösterdiler. Aydınının bu kadar katı, duygusal ve müsamahasız olduğu bir ülkede halktan nasıl katı olmamayı, müsamahalı olmayı isteriz?

Bir gazeteye yanlış aksettirilmiş olan ve ayrılan arkadaşlarımızdan birinin geçen gün bir mitingde kullandığı sözümün doğrusunu nakletmek isterim. «Bıktık devrimci yobazdan» sözü bana atfedilmiştir. Oysa teypte bulunan konuşmamda demiştim ki; aydının iki vasfı vardır. Birincisi kendisine karşı şüpheci olmak. Kendisinin düşündüğünün yanlış olabileceğini kabul etmek. İkincisi başkalarına karşı müsamahalı olmak. Bir de bizim aydınların çoğunluğuna bakınız, dedim. Kendilerine karşı hiç şüpheci değillerdir, başkalarına da müsamahalı değildirler. Bu, aydın kişinin değil, yobaz kişinin vasfıdır, dedim. Gerçek aydın bu değildir, dedim. Bu sözlerim yanlış aksettirildi ve yanlış olarak istismara devam edilmektedir.

Bu sözlerimiz aydın düşmanlığı kabul edilmemelidir. Bu akılsızlık olur. Bir memlekette demokraside de, diktatörlükte de, kapitalizmde de sosyalizmde de aydınlar idareci olur. Demokrasi ne aydınsız olur, ne oysuz olur. Ama bizde oyu pek önemsemeyen, garip bir demokrasi türü bekleyen bazı aydınlarımız vardır. Bir kısım aydınlarımız eski Osmanlı alışkanlığı ile halktan kopmuş insanlardır. Marks Türkiye'de doğsa idi, sınır ayrımını proleter ve burjuva diye değil, halk ve aydın diye yapardı. Biz o biçimde aydınlar ayrılarak gerçek aydın olmaya kararlıyız. Halktan kopmuş ayrı bir sınıf aydınlarla demokratik devlet idaresi yürütülemez. Genel oyla da olmaz demokrasi sadece. Tahsilsiz bir vatandaş milletvekili, bakan ve başbakan olabilir. Ama bir Genel Müdür, bir yargıç, bir komutan olabilir mi? Olamaz. Onların aydın olmaları lazımdır. Ama bunların halktan kopmamaları lazımdır. Bizim çektiğimiz halktan kopmuş aydınlardandır. Biz o türlü aydın davranışından ayrılıyoruz. Halk zeminine oturuyoruz. Bu sarsıntı, halk zeminine sapsağlam oturma çabamızdan geliyor.»

SIKMA TATLI CANINI!

Bugünü anlayamıyorum, çok canım sıkılıyor. 27 Mayıs'ta da böyle canım sıkılmıştı. Anayasayı çiğnemek suçuyla bir askeri hükümet darbesinin ortaya çıkışını anlayamamıştım. Halkın büyük çapta, güvenini taşıyan bir iktidarın böyle sebeple devrileceği anlaşılmaz şeydi.

Bugün İktidarımızın zirvesindeyiz... O kadar başarı içindeyiz ki... bir parti için siyasi başarının bu kadarı fazla. Hattâ tehlikelidir!

ORHAN SEYFİ ORHON
(S. Havadis - 23.5.1969)

«PİRÜS ZAFERİ»

Bedri - Milliyet, 23.5.1969

YUTTURMA FIRKA!

«Serbest Fırka lideri»nin henüz çocukken tanıdığım oğlu sayın Osman Okyar'ın dün Serbest Fırka üzerinde bir takım acaip fikirler ileri sürdüğünü *görünce dayanamadım.*

Çünkü... Kırk yıl önce bu oyuna «Serbest Fırka» adını koyan da benim. Fethi Bey merhuma «parti lideri» sıfatını da veren benim. Hattâ Serbest *Fırka'nın iç ve dış politika* programlarını ayrıntıları ile kaleme alan ve... yutturan da gene benim.

İşte bu kadardır bu hikaye.

Daha ötesi olur mu bunun.

Halk şehirlerde ve köylerde yarı isyan halindeydi. Tehlikeyi gören Gazi merhum ile Başbakan İsmet, hemen bir «sözüm yabana muhalif» fırka kurup bu isyancı yığınları kadrolamak ve gizlice kendi kontrolları altında bulunacak olan bu kadrolarda gerçek muhalefete gem takılma kararını verdiler. Fethi Okyar'ın liderliği işte bu karardan doğdu.

NİZAMETTİN NAZİF
(Y. İstanbul - 17.5.1969)

Sosyalini de, mosyalini de!

İslam sosyal bir dinmiş, islamda sosyal adalet varmış gibi bilgiçce lafların ne mânası var? Kur'anda, hadiste ve selef-i salihinin kitaplarında bu sosyal lafı bir kere geçiyor mu? Veya arapça karşılığı var mı? Yok!.. Bizim dinimizde adalet var. Bu mefhum her nevi adaleti içine alır. Sosyalini de, mosyalini de.

«İslamiyet demokrasiye uygundur» lafı da bu seçme fikirler cümlesinden. Demokrasi kim oluyormuş da islamiyet ona uyacak *mış! Bizim ölçümüz demokrasi mi sanki...*

Sosyal, ekonomiksel, kapitalizm, altyapı, üstyapı, yatırım, islam iktisadiyatı... falan filan derken namazı, abdesti unutuyoruz.

Bazı gençler birinci sırada iktisadi prensipleri görüyorlar ve islamiyetin bu sıraya göre anlatılmasını istiyorlar. Hayır, bu sıralayış şekli komünizme göredir. O maddeci olduğu için temeli iktisattır. İslamda mühim olan imandır. Sonra ibadet. Sonra muamelat. İktisadi prensipler, bu muamelatın bir şubesidir, o kadar.

MEHMET ŞEVKET EYGİ
(Bugün - 18.5.1969)

ANT ● Haftalık Dergi ● Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN ● Sahibi ve Genel Yayın Müdürü DOĞAN ÖZGÜDEN ● Sorumlu Müdürü: ALPAY KABACALI ● Teknik Sekreter İNCİ ÖZGÜDEN ● İdare Yeri: CAĞALOĞLU, Başmusahip Sok. Tan Apt. 10/11 İSTANBUL ● Tel.: 27 81 09 ● P.K. 934 — Sirkeci - İSTANBUL Ankara Temsilciliği: Tel.: 13 40 20 ● Dizgi: ESENDİKLİ MATBAASI ● Baskı: VATAN

● Taşra Dağıtımı: HÜRRİYET DAĞITIM A.Ş. — Cağaloğlu - İstanbul, Tel.: 27 38 54 ● İstanbul Dağıtımı: FUAT BOTE - Ankara Cad. 84 İSTANBUL. Tel.: 27 89 49 ● Abone Şartları: Yıllık 44 Lira, Altı Aylık 22 Lira, Üç Aylık 11 Lira ● İlan: Santimi 25 Lira; Yayın ilanları yüzde 50 indirimlidir ● Tam sayfa yayın ilanları 1500, yarım sayfa 800 Lira'dır ● Küçük yayın ilanları kelimesi 75 Kuruş'tur